

ESPERO

GLASILO ESPERANTSKEGA DRUŠTVA MARIBOR
DECEMBER 2015

ISSN 2463-8323

Internacia Amika Esperantista Rekontiĝo (IAER)
Brežice (Slovenio) – la 25-an de julio 2015

Evropski dan jezikov
26 septembra

EUROPEAN CENTRE FOR MODERN LANGUAGES
E C M L
CENTRE EUROPEEN POUR LES LANGUES VIVANTES
C E L V

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

lĩngvø.ĩnfø

Jeziĝkorna enakopravmoŝ

ESPERANTO 2015

ESPERANTO 2015

26. julij 2015

www.lille2015.fr

1905 2015

2700 kongresanoj

80 landoj

8 tagoj

Dankon! Merci!

LILLE2015

ce fut 2 700 participants
venus de 80 pays
pendant 8 jours!

Jen estis la Centa! www.lille2015.fr f t lille2015

Agado en la dua duono de la jaro 2015

Kaze de la preparoj por la »Parado de lernado« la 19an de Majo en Petovio, ni traserĉis la historion de Esperanto-agado en Petovio kaj en la proksima ĉirkaŭo. Milan Jarnoviĉ trovis en la arkivo de Petovio la atingeblajn informojn pri la societo en Petovio. Tiel ni venis al la nepino de Josipo Domanjko, Vlasta Vuĉak, kaj al la lasta prezidantino de la esperanta sekcio de DPD Svoboda, Angela Bezjak. Ili ambaŭ partoprenis la »Paradon de lernado«.

En junio ni eldonis la unuan ĉi-jaran bultenon ESPERO.

La 4-an de Junio ni festis la 70-jaraĝon de Zlatko Tišljara-Pajo. Tiu kaze la jubileanto en interparolo kun Melita Cimerman skizis sian vivovojon kaj aparte 50 jarojn de sia agado por Esperanto.

La 25-an de julio kaze de la Esperanto-tago ni partoprenis la internacian renkontiĝon de esperantistoj en Brežice. La renkontiĝon organizis Klubo de esperantistoj Posavje (KEP), gvidata de mag-o Anton Miheliĉ, en kunlaboro kun Ligo por Esperanto de Slovenio (ZES). Krom la reprezentantoj de la propra KEP kaj de aliaj slovenaj Esperanto-societoj kaj de la Ligo la renkontiĝon partoprenis aldone kvardek esperantistoj, plejparte el Kroatio.

*La internacia renkontiĝo de esperantistoj en Brežice | Mednarodno sreĉanje esperantistov v Brežicah
Foto maldeskre | foto levo Janez Jug, Anton Miheliĉ kaj viceurbestrino | in podžupanja Katja Čanžar*

Komence de aŭgusto Zlatko Tišljara, la membro de EDM, partoprenis la 100-an Universalan Kongreson de esperantistoj en Lillo en Francio.

La 29-an de aŭgusto la Fervoja Esperanto-societo Mariburgo, estrata de Jovan Mirkoviĉ, kunlaboris dum la festo »Bograĉ« en Lendava.

La 12-an de septembro unu el la membroj de EDM partoprenis la tradician renkontiĝon de verkistoj en Esperanto, nun jam la 13-an, en Hrašĉina en Kroatio.

Delovanje društva v drugi polovici leta 2015

Ob pripravaĵ na Parado uĉenja, ki je bila 19. maja na Ptuju, smo pobrskali po zgodovini esperantskega delovanja na Ptuju in v bliŝnji okolici. Milan Jarnoviĉ je v ptujskem ahrhivu poiskal dosegljive podatkke o ptujskem druŝtvo. Tako smo priŝli do vnukinj Josipa Domanjka – Vlaste Vuĉak, in do zadnjje predŝednicje esperantske sekcije pri DPD Svoboda Angele Bezjak. Obe ŝta se udeleŝili Parade uĉenja, ki se je odvijala 19. maja na Ptuju.

V mesecu juniju ŝamo izdali prvo letoŝnjo ŝtevilko glasila ESPERO.

Dne 4. junija ŝmo proŝlavili 70 letnicu Zlatka Tiŝljara-Paja. Ob tem je ŝlavljeneĉ v razgovoru z Melito Cimerman orisal ŝvojo ŝiviljenjŝku pot in ŝe poŝebej 50 let ŝvojeĝa delovanja za esperanto.

Dne 25. julija ŝmo se ob Dnevu esperanta udeleŝili mednarodneĝa sreĉanja esperantistov v Breŝicah. Sreĉanje je organiziral Klub esperantistov Posavja (KEP), ki ga vodi mag. Anton Miheliĉ v ŝodelovanju z Zdruŝenjem za esperanto Slovenije (ZES). Poleĝ predŝtavnikov domaĉeĝa KEP in predŝtavnikov ŝlovenskih esperantskih druŝtev in zveze se je sreĉanja udeleŝilo ŝe ŝtirideset esperantistov, veĉinomaa iz ŝosodnjje Hrvaŝke.

V zaĉetku avguŝta se je ĉlan EDM, Zlatko Tiŝljara udeleŝil 100. ŝvetovneĝa kongreŝa esperantistov (Universala kongreŝo) v Lillo v Francijj.

Dne 29. avguŝta je ŝeŝlezniĉarsko esperantsko druŝtvo Maribor, pod vodŝtvom Jovana Mirkoviĉa ŝodelovala na Bograĉ-feŝti v Lendavi.

Dne 12. ŝeptembre se je ĉlan EDM udeleŝil tradicianeĝa sreĉanja, tokrať 13., esperantskih pisĉev in prevajalĉev v Hrašĉini na Hrvaŝkem.

La 13-an de septembro la plurnombre da slovenaj esperantistoj partoprenis la tradicionan 36-an ekskurson al la Trilanda limo super Rateče. Pinte de la monto Peč (1509 m) ili renkontiĝis kun la aŭstrijaj kaj italaj esperantistoj. Ĉi-jare akurate je la tagmezo kunvenis 14 esperantistoj: Martin Stuppnik kiel la dojeno de tiuj renkontiĝoj kaj mem partoprenanto ekde la unua renkontiĝo, Elda Dörfler, membro de TEA kaj Fani Rižnar, Metka Duhovnik, Ostoĵ Kristan, Ana Ferrer kaj Mojca Zadavec el ED Labako, Davorin Jurač el ED Mariburgo kaj Janez Jug, Janez Zadavec, Anka Vozlič kaj Simon Urh kun du junaj membroj kiel membroj de ZES. Kaze de tio du televidaj raportadoj registris la esperantan grupon kaj elsendis erojn el intervjuoj. La aŭstria regiona televidstacio el Vilako BTV publicis eldirojn de Martin, Elda kaj Fani, la slovena TV SLO1 emisiis la vortojn de Janez Jug.

Dne 13. septembra se je lepo ŝtevílo slovenskih esperantistov udeležilo tradicionalnega 36. pohoda na tromeji nad Ratečami. Na vrhu, na Peči (1509 m) so se srečali z avstrijskimi in italijanskimi esperantisti. Letos je bilo točno opoldne zbranih 14 esperantistov: Martin Stuppnig, ki je starosta teh srečanj in udeleženec od prvega srečanja dalje, članici TEA Elda Doerfler in Fani Rižnar ter Metka Duhovnik, Ostoĵ Kristan, Ana Ferrer in Mojca Zadavec iz ED Ljubljana, Davorin Jurač iz ED Maribor ter Janez Jug, Janez Zadavec, Anka Vozlič in Simon Urh z dvema članoma podmladka kot člani ZES. Ob tem sta dve televizijski reportaži posneli esperantsko skupino in predvajali izseke iz intervjujev. Avstrijska regionalna postaja iz Beljaka BTV je objavila izjave Martina, Elde in Fani, slovenska TV SLO1 pa besede Janeza Juga.

La tradicia 36-a ekskurso al la Trilanda limo super Rateče. Tradicionalni 36. pohod na tromejo nad Ratečami.

La 14-an de septembro ni festis la 105-an jubileon de Esperanto-societo Mariburgo. Tiukaze de tio ni rememoris la antaŭ nelonge mortintan multjaran membron Aleksandron Heřman.

Dne 14. septembra smo proslavili 105. obletnico Esperantskega društva Maribor. Ob tem smo se spomnili pred nedavnim preminulega dolgoletnega člana Aleksandra Heřmana.

La 26-an de septembro ni en la salonego de Urba kvartalo Center aranĝis feston kaze de la Eŭropa tago de lingvoj (EDL). Tiusence ni informiĝis pri tio, kio EDL estas, kia estas ĝia intenco. Ni konatiĝis kun la lingvoj en Eŭropo kaj pli vaste en la mondo kun la gestlingvoj. Ni prezentis ankaŭ la afiŝojn, preparitajn por EDL, kiujn ni ricevis el la elementa lernejo Ig ĉe Labako.

Dne 26. septembra smo v dvorani MĈ Center imeli proslavo ob Evropskem dnevú jezikov (EDJ). Ob tem smo se seznanili s tem, kaj je EDJ in ĉemu je namenjen. Seznanili smo se z jeziki po Evropi in ŝirŝe po svetu ter z znakovnimi jeziki. Ob tej priloznosti smo predstavili tudi plakate, narejene ob EDJ, ki smo jih dobili iz Oŝ Ig pri Ljubljani.

Afiŝoj, preparitaj por EDL Elementa lernejo Ig ĉe Labako | Plakati izdelani za EDJ, Oŝ Ig pri Ljubljani

De la 9-a ĝis la 11-a oktobro en Abatejo (Opatia - Kroatio) okazis la 18-a Alp-adria konferenco. La partoprenantoj venis el Italio (5), Slovenio (14) kaj el Kroatio (25). La konferencon salutis la vicurbestro de Abatejo Fernando Kirigin. Edvige Tantin Ackermann el Triesto prezentis prelegon »Adriatiko, la mezeŭropa maro«. La konferenco estis akompanata de diversaj kulturaj aranĝoj kaj de la ekskurso tra la urbo.

La 14-an de oktobro nia gasto estis Petro Baláž, esperantisto el Slovakio. Li prezentis al ni la organizaĵon, kiun li estras: Edukado@Interreto (E@I). Interalie li kiel la reprezentanto de la Loka Kongresa Komitato de la Universala Kongreso (UEA), kiu okazos sekvajare en Nitra (Slovakio) nin invitis partopreni la kongreson.

Interalie nun okazas la aŭtuna daŭriga kurso de Esperanto, kiun partoprenas kvar kursanoj. En la domo por lernantoj en Mariburgo ni en novembro 2015 komencis per la kurso de Esperanto por la loĝantoj de la domo. Partoprenas ĝin du lernantinoj.

La 12-an de decembro ni festis datrevenon de Zamenhof-naskiĝo. Kolektiĝhis kontentiga nombro da mariboraj esperantistoj kaj kelkaj gastoj el Ljubljana kaj Brežice. En la programo estis la jeno:

- Vinko Ošlak prezentis esperantan kaj slovenan tradukon de angla libro *The Pilgrim's Progress* verkita de John Bunyan.
- Zlatko Tišljar prezentis sian libron *Nekutime pri multio*, verkitan en Esperanto.
- Sekvis societa amikumado.

Od 9. do 11. oktobra se je v Opatiji odvijala 18. konferenca Alpe-Jadran. Udeleženci so prispeli iz Italije (5), Slovenije (14) in Hrvaške (25). Konferenco je pozdravil podžupan Opatije Fernando Kirigin. Edviga Tantin Ackermann iz Trsta je imela predavanje: »Jadransko morje, srednjeevropsko morje«. Konferenco so spremljali razni kulturni dogodki ter ogled mesta.

Dne 14. oktobra smo gostili Petra Baláža, slovaškega esperantista. Predstavil nam je organizacijo, ki jo vodi: Edukado@Interreto (E@I). Med drugim nas je kot predsednik lokalnega kongresnega odbora Svetovnega esperantskega kongresa (UEA), ki bo naslednje leto v Nitri (Slovaška) povabil, da se udeležimo kongresa.

Med drugim poteka jesenski nadaljevalni tečaj esperanta, katerega se udeležujejo štirje tečajniki. V Dijaškem domu Maribor smo novembra 2015 začeli s tečajem esperanta za stanovalce doma. Udeležujeta se ga dve dijakinji.

Dne 12. decembra smo proslavili obletnico Zamenhofovega rojstva. V lepem številu smo se zbrali mariborski esperantisti, kakor tudi nekaj gostov iz Ljubljane in Brežic. Na programu smo imeli sledeče:

- Vinko Ošlak je predstavil prevod angleške knjige *The Pilgrim's Progress* avtorja Johna Bunyana v esperanto in slovenščino,
- Zlatko Tišljar je predstavil knjigo *Nekutime pri multio* napisano v esperantu.
- Sledil je družabni del.

„Zamenhova“ proslava, 12. decembra 2015 (foto Zdravko Kokanović)

Stoti jubilejní svetovni kongres esperanta v Lillu

Mi partoprenis vere imponan kongreson, kiu laŭ kelkaj aspektoj estis unika. Unue post longa periodo fine unu el UK estis tre amasa kun 2.700 partoprenantoj el 81 landoj. Mi estis la nura reprezentanto de Slovenio kaj salutis la kongreson nome de slovenaj esperantistoj dum la solena malfermo.

Aparte impresis min la bonega laboro de lokaj francaj organizantoj, kiuj dediĉis multan tempon al ekstera videbligo de Esperanto. Estis tre multaj afiŝoj tra la urbo, ĉiutagaj gazetaj artikoloj pri la kongreso kaj multaj elsendoj kaj elsendetoj de televido kaj radio. Oni organizis publikan ĥorkantadon de esperantistoj sur la teatra placo, kiam la hazardaj pasantoj francaj ankaŭ kunkantis.

Dum la ekskurso la centra vizitejo estis Bulonjo sur Maro, la loko de la unua kongreso. Tie dum tiu tago la urbo vivis en la signo de Esperanto. En la teatron, en kiu okazis la unua kongreso, venis kvincento da esperantistoj, kaj tie okazis tre emociplena kaj kortuŝa memor-konferenco kun paroladoj kaj de esperantistaj estroj kaj de tiuj el la urbo. Poste la tuta esperantistaro marŝis kun flagoj tra la centro al la malnova fervojstacidomo kie jam troviĝis Zamenhof-monumento, sur kiu oni solene malfermis dulingvan tabulon. Parolis la urbestro kaj gravuloj urbaj kaj Mark Fettes, prezidanto de UEA. La kolono daŭrigis marŝi tra la stratoj ornamitaj per E-flagoj al la urbestrejo, kie ĉiujn akceptis la urbestro. Li deklaris, ke la urbo decidis fondi Esperanto-centron kaj jam disponigis por tio vilaon en la proksimo de la urbestrejo.

Krome speciale impresis la nacia kulturvespero, kiun produktis francaj esperantistoj kun artistaj kapabloj. Ĝi estis tre profesie farita. Ja francoj estas granda E-nacio (en la kongreso partoprenis pli ol 700 francaj esperantistoj kaj organizhelpantoj estis ankaŭ ĉirkaŭ 300).

Ankaŭ multaj aliaj kongreseroj estis interesaj.

Mi mem partoprenis en la laboro de la asembleo de EEU kaj kadre de la ĉeftemo prelegis pri denaskaj esperantistoj. Ankaŭ mi prezentis kadre de aŭtoraj duonhoroj mian novan libron *Nekutime pri multio*.

Zlatko Tišljár

Sodeloval sem na res impresivnem kongresu, ki je bil edinstven po številnih vidikih. Prviĉ po dolgem obdobju je bila udeleĝba na univerzalnem kongresu zelo ŝtevilĉna z 2.700 udeleĝenci iz 81 drĝav. Bil sem edini predstavnik iz Slovenije in sem pozdravil kongres v imenu slovenskih esperantistov na slavnostni otvoritvi.

Ŝe posebej me je navduŝilo odliĉno delo francoskih lokálnih organizatorjev, ki so posvetili veliko ĉasa zunanji vizualizacii esperanta. Bilo je veliko plakatov po vsem mestu, ĉasopisi so v ĉláankih poroĉali o celodnevnm delu kongresa, in bile so ŝtevilne oddaje in poroĉila na televiziji in radiu. Organizirali so javni koncert pevskega zbora esperantistov na gledaliŝkem trgu, kjer so se mu lahko pridruĝili pri petju tudi nakljuĉni mimoidoĉi.

Osrednji izlet je bil v mesto Boulogne sur Mer, prizoriŝĉe prvega svetovnega kongresa. Tega dne je mesto ĝivelo v znamenju esperanta. V gledaliŝĉe, v katerem je bil prvi kongres, je priŝlo petsto esperantistov, ki so priredili ĉustveno in prisrĉno spominsko konferencu z govori vodilnih oseb esperantskega gibanja in esperantistov iz mesta. Po tem so vsi esperantisti korakali z zastavami skozi srediŝĉe mesta do stare ĝelezniŝke postaje, kjer je ĝe bil Zamenhofov spomenik, na katerem so slovesno odprli dvojeziĉno tablo. Govoril je ĝupan mesta in pomembni meŝĉani ter Mark Fettes, predsednik UEA. Esperantisti so z esperantskimi zastavami nadaljevali pohod do ĝupanstva, kjer jih je sprejel ĝupan. ĝupan je razglasil, da se je mesto odloĉilo ustanoviti esperantski center in je zato namenilo vilo v bliĝzini ĝupanstva.

Poleg tega je ŝe posebej navduŝil nacionalni kulturni veĉer, ki so ga priredili francoski esperantisti z umetniŝkimi sposobnostmi. Izvedeno je bilo zelo profesionalno. Francozi so velik esperantski narod (na kongresu je sodelovalo veĉ ko 700 francoskih esperantistov, in tudi okoli 300 sodelavcev pri organizacii kongresa).

Tudi mnogi drugi kongresni dogodki so bilo zanimivi.

Sam sem sodeloval pri delu skupŝĉine Evropske esperantske zveze in kot del glavne teme predaval o esperantistih po rojstvu. Prav tako sem predstavil v okviru pol ure, ki je bila del na voljo avtorjem, svojo novo knjiĝo *Nenavadno o marsiĉem*.

Zlatko Tišljár

Zlatko Tišljár v Lillu

V spomin Aleksandru Heřmanu - Sandiju (1935-2015)

Ne vem natančno, kdaj je Sandi vstopil v moje življenje. Bilo pa je to takoj po moji preselitvi v Maribor leta 1991. Naenkrat sva skupaj sedela na vseh sestankih esperantskega društva. On je bil vedno član odborov, predsedstva ali kakega organa društva. Ni predlagal kakšne nove zadeve in si izmišljal programe, vendar pa je vedno imel svoje mnenje in ga je znal izraziti in argumentirati. Ker smo takrat imeli navado da se člani društva srečujejo vsak teden enkrat, na začetku na sedežu društva (na Razlagovi), potem pa v raznih kavarnah na kavici, je bil Sandi skupaj z menoj najzvestejši obiskovalec teh srečanj. Jemal je to enako resno ko kakršno koli drugo zadolžitve, ki jo je bilo treba redno izvrševati. In to je glavna karakteristika Sandija ter vrednost: neverjetna lojalnost in točnost v zvezi z obveznostmi.

Sandi se nikoli ni lotil kake visoko odgovorne funkcije, vendar je redno prevzemal konkretne manjše obveznosti: ali je bil član kakega odbora ali predsedstva ali nadzornega odbora ali kongresnega organizacijskega odbora, član žirije itd.

Slovenski esperantisti so zelo težko premakljivi in ne gredo na bolj oddaljena srečanja in kongrese. Vendar pa je Sandi bil izjema. Tudi sam verjetno ne bi šel na marsikateri kongres, če Sandi ne bi šel z menoj. Do prvih cenejših avionskih vozovnic smo mogli potovati samo z avtomobili, ča pa je šlo za velike razdalje, en sam ne bi zlahka vozil. S Sandijem sem torej potoval na drugi "SATamikar kongreso" v Švici in Franciji, na dva svetovna kongresa: v Goteborgu, Švedska 2003 in Rotterdamu 2008, ter na več srečanj na Hrvaškem (MKR in srečanja pisateljev v Hraščini), na Madžarskem in v Italiji.

Sandi je bil aktiven pri soorganizaciji večine dogodkov, ki smo jih organizirali v Mariboru od leta 1993 in vse do svoje smrti. Med bolj pomembnimi so organizacija SATkongresa 1995, ter EEUKongresa 2007. Že v letu 1993 se je srečal z Mednarodno akademijo AIS iz San Marina in sodeloval na dveh študijskih tednih te

akademije (v Mariboru 1993 in na Češkem 1994). Sandi je bil neverjeten ljubitelj knjig in je nenehno bral slovenske knjige, in tudi esperantske. Zato je bil načitan intelektualec, ki je lahko razpravljal o čemer koli, bil je zelo koristen na tribunah, kjer je prispeval pametna vprašanja in komentarje.

Ko smo se leta 1999 odločili, da bomo izdali manjši slovenskoesperantski slovar za začetnike, tj. da bomo adaptirali moj podoben hrvaško esperantski slovar z nekaj več ko 5.000 besedami, je Sandi bil moj glavni sodelavec. Napisal sem osnovni predlog, in Sandi je popraill ves slovenski del slovarja zelo vestno in

natančno. Angažiral je tudi sina Borisa, ki je slovar grafično zložil in tiskal. Borisa je Sandi že dosti prej uvedel v esperanto.

Edini razlogi, zaradi katerih Sandi včasih ni prišel na sestanke našega društva, so bile obveznosti do njegovih vnukov ali pa do čebelarskega društva, kar kaže da mu je družina bila na prvem mestu in čebelarstvo še ena velika ljubezen.

Brez Sandija bi aktivnost in delo-

vanje Esperantskega društva v zadnji četrtini stoletja bilo dosti slabše, ker je v času krize članstva, ko je na redna srečanja prihajalo največ pet članov, Sandi bil tisti, ki je redno bil prisoten. Če ne bi potoval na tuje, društvo pogostokrat ne bi moglo poročati, da je imelo mednarodno dejavnost, kar bi vplivalo na dotacije mesta.

Sandi je bil redek človek, na katerega smo se lahko povsem zanesli in je bil pravi prijatelj, pripravljen na marsikatero pomoč.

Razen tega je bil zelo duhovit in smo vsi uživali v njegovih diskusijah in opisih stvari, ki jih je bral. Od leta 2008, ko smo uvedli literarna srečanja, se jih je z veseljem udeleževal in sodeloval je v branjih in prevajanjih.

Hvala Sandiju Hermanu!

Zlatko Tišljar

Aleksander Heřman (foto: Zdravko Kokanović)

Peter Baláž gost EDM

Esperantsko društvo Maribor je 14. oktobra gostilo Petra Baláža, slovaškega esperantista. Predstavil nam je organizacijo, ki jo vodi: Edukado@Interreto (E@I).

Črka "E" označuje, da gre za organizacijo, ki se ukvarja z izobraževanjem (edukacija - edukado). V širšem kontekstu vsebuje tudi besede učinkovitost (efektivnost), esperanto, evolucija in Evropa.

Črka "I" pomeni, da je organizacija sodeluje v medijih, kot je internet. V širšem kontekstu vsebuje tudi napis: medkulturna (interkulturo), informacije, ideje, navdih (inspiracija). Znak "@" označuje združevalni učinek teh dveh pojmov, ki je potreben, da se doseže enostavna in hitra mednarodna komunikacija.

Peter Baláž predstavlja E@I (foto: Mario Vetrih)

- podpirati učenje in uporabo medmrežnih tehnologij in jezikov;
- pomagati z uresničevanjem listine Združenih narodov in njene deklaracije o človekovih pravicah.

Da bi dosegli cilje E@I sproža in podpira projekte za mednarodno sodelovanje mladih, organizira izobraževalne in kulturne prireditve, obvešča o pomenu in koristnosti mednarodne

komunikacije brez omejitev.

Eno od ključnih področij dejavnosti organizacije so seminarji. Na teh seminarjih udeleženci vadijo in si pridobivajo izkušnje, kako na različne načine sodelovati s pomočjo uporabe spleta. Ob tem se izoblikujejo tudi novi aktivisti (aktivist: kdo, ki delovno, z dejanji sodeluje pri nečem). Med seminarji se organizacija E@I srečuje in tudi dopolnjuje z novimi sodelavci, nastajajo zamisli za nove projekte in aktivirajo se novi ljudje.

lingvo.info

E@I je izvedla in še vedno vodi oziroma sodeluje pri različnih projektih (trenutno število je 23), eni izmed bolj zvenečih (in pri nas znanih) so spletišče lernu!, lingvo.info, Speak and Learn, Bonan Apetition, Ridejo, Komputeko, Esperanto-aktuale itn.

Organizacija E@I je bila registrirana leta 2005 kot politično nevtralna, nevladna mladinska organizacija. Ustanovila jo je mednarodna skupina, ki se ukvarja s projekti na medmrežju. Pod tem imenom je delala od leta 1999 kot neformalna organizacija.

Vizija organizacije je miren in harmoničen svet, v katerem lahko vsi prebivalci enostavno in hitro komunicirajo po vsem svetu. Osnovni cilji za dosego tega so:

- spodbujati medkulturno učenje in mednarodno sodelovanje ter komunikacijo;

Peter Baláž, pri esperantistih znan kot Petro (rojen 8. Oktobra 1979 v naselju Partizánske v nekdanji Češkoslovaški, današnji Slovaški), je esperantist založnik in urednik.

Leta 2012 je bil izbran kot "esperantist leta".

Živi v svojem rojstnem kraju Partizánske, govori slovaško, češko, nemško, poljsko, rusko in angleško, kot tudi mednarodni jezik esperanto.

Po opravljenem poklicnem izobraževanju za gostinca na akademiji Hotelová Akademia Ľudovíta Wintera v Piešťany, je dve leti delal v Nemčiji in Avstriji.

Peter Baláž

podpredsednika slovaške esperantske federacije. Naslednje leto pa je postal koordinator ustanove E@I ("Izobraževanje na internetu") kot tudi član predsedstva Evropske esperantske unije (Europa Esperanto-Unio). Je nekdanji član uprave slovaške Wikimedie, od septembra 2012 je član njenega Revizijskega odbora. Leta 2003 je ustanovil založniško podjetje Espero, ki objavlja dela v esperantu.

Leta 2007 je vodil preizkus Slovanski študij esperanta (Slava Esperanto-Studado, SES). Prvotna zamisel, pri kateri je Peter sodeloval, je bila turneja, ki bi zajela več slovanskih držav. Na njej bi udeležencem nudili tečaje esperanta in jih seznanjali s slovansko kulturo. Toda naslednje leto je Peter spremenil zamisel in je naredil srečanje uporabnikov spletnega portala lernu!

Dogodek so organizirali spletni portal lernu!, E@I (kot ponudnik spletnega portala lernu!) in Slovaška esperantska mladina. Ime je bilo spremenjeno v Poletni študij esperanta (Smomera Esperanto studado), kratica pa je ostala SES. Poletni študij esperanta se odvija vsako leto, leta 2014 še dodatno v Rusiji. Peter je bil glavni organizator vseh poletnih šol.

Leta 2010 je E@I prevzela organizacijo konference o uporabi esperanta v znanosti in tehnologiji (KAEST) s Petrom kot glavnim organizatorjem.

Peter je tudi predsednik lokalnega kongresnega odbora Svetovnega esperantskega kongresa (UEA), ki bo naslednje leto v Nitri (Slovaška).

Mario Vetrih

Baláž je še posebej aktiven v mednarodnem esperantskem gibanju pri izobraževalnih projektih. Leta 2003 je soustanovil Slovaško esperantsko mladino (SKEJ - Slovenska esperantská mladostníke, v esperantu: Slovaška Esperanta Junularo) in bil njen predsednik pet let. Leta 2004 je bil izvoljen za

Člani lokalnega kongresnega odbora UEA, Peter Baláž četrty z desne (vir: splet)

Doberdob – Roman upornika

Impresoj de la kinoprezentaĵo en la domo de kulturo en Ravne na Koroškem, 7-an de Novembro 2015

Kinoprezentaĵoj jam delonge ne estas plu notaĵo en mia kalendaro, kiel ankaŭ kelkaj aliaj aferoj el la »mondo de hodiaŭ«, apostrofante la faman verkon de Zweig »La mondo de hieraŭ« (Die Welt von gestern). Tiu-ĉi-foje mi havis du fortajn motivojn por tamen partopreni la kinoprezentaĵon: la afabla invito de s-ino Metka Petrič, la nepino de Prežih, konfirmata per

Vtisi s filmske predstave v Kulturnem domu na Ravnah na Koroškem, 7. nov. 2015

Filmske predstave že dolgo niso več postavka v mojem kalendaru, kakor še marsikaj iz »današnjega sveta« ne, ĉe apostrofiram znamenito Zweigovo delo »Vĉerajŝnji svet« (Die Welt von gestern). Tokrat sem imel dua moĉna razloga, da se filmske predstave vendarle udeleĝim: prijazno vabilo Preĝihove vnukinje gospe Metke Petrič, potrjene z vabilom gospoda Vojka

aldona invito de s-ro Vojko Moĉnik, estro de la oficejo de la urbestro de la municipo Ravne na Koroŝkem – kaj la cirkonstanco, ke mi jam dum certa tempo tradukas en Esperanton la romanon Doberdo de Preĝih. Mi diru tuj dekomence, ke tiu ĉi foje estis bone, ke mi partoprenis la prezentaĵon kaj mi perdis multon, se mi pro mia skeptiko rilate la modernan kinoproduktadon restus hejme.

El la invitilo mem mi ne povis legi, ĉu eble temas pri filmita dramigo de la militromano de Preĝih, aŭ la romano estas la literatura fono por la filmo pri Preĝih mem. Fakte temas pri tiu dua varianto. Al mi plaĉis la honesta eldiro de la reĝisoro Martin Turk, ke pri la ekranigo de la romano ene de Slovenio en la situacio, en kia troviĝas la slovena filmado nuntempe, oni ne povas kalkuli – la prijuĝo de sobra homo, kio en la filmada entrepreno nuntempe estas multvalora raraĵo.

Moĉnika, vodje ĵupanovega urada obĉine Ravne na Koroŝkem – in pa okoliŝĉina, da že nekaj ĉasa prevajam v esperanto Preĝihov roman Doberdob. Naj takoj na zaĉetku povem, da je bilo tokrat prav, da sem se filmske predstave udeleĝil in bi veliko zamudil, ĉe bi v svoji skepsi do sodobnega filma ostal doma.

Iz samega vabila ŝe nisem mogel razbrati, ali je to morda filmska dramatizacio Preĝihovega vojnega romana, ali pa je ta romano literarno ozadje za film o Preĝihu samem. Dejansko gre za to drugo stvar. Ugajala mi je poŝtena izjavo reĝiserja Martina Turka, da na ekranizacio romana na Slovenskem v tem poloĝaju, v kakrŝnem je slovenski film danes, ni mogoĉe raĉunati – sodba treznega ĉloveka, kar je v tej produkciji danes dragocena redkoŝt.

La filmista grupo »Bela Film« el la regiono de Triesto en kunlaboro kun RTV Slovenio kaj kun la slovena programskipo RAI en Triesto filmis la dokumentludan filmon pri Prežih, kaj ene de tio tamen estis prezentita ankaŭ la por Prežih plej ŝatata romano Doberdo, kio signifas, ke tiu ĉi granda verko de la slovena kaj eŭropa prozo ne estis nur preteksto por la filmportreto de la verkisto, sed ankaŭ sufiĉe forta memstara filmprodukta verko.

Skupina »Bela Film« s Tražaškega je v sodelovanju z RTV Slovenija in slovenskim programom RAI v Trstu posnela dokumentarno igrani film o Prežihu, pri ĉemer je bil v dobrŝni meri vendarle predstavljen tudi Prežihov najljubŝi roman Doberdob, kar pomeni, da to veliko delo slovenske in evropske proze, ni bilo samo pretveza za filmski portret pisatelja, ampak tudi dovolj moĉna samostojna filmska enota.

Z leve: Jure Longyka, Martin Turk, Jurij Moŝkon, Radovan Ĉok, Ida Weis, Aleŝ Valiĉ, Sreĉko Kermaver, Miroslav Osojnik, Metka Petriĉ (vnukinja Prežihovega Voranca)

Mi volas enkonduke noti memoraĵon pri mia interparolo kun la erudito Ante Trstenjak, la filo de la konata slovena pentristo Ante Trstenjak el Mariburgo, kaj Vladimir Gajšek, slovena poeto, en la kafejo de la hotelo Orel en Mariburgo. De tiam jam pasis pli ol 40 jaroj. Ni interparolis, kompreneble, pri la slovena literaturo, kaj Trstenjak nin surprizis per eldiro, ke por li Prežih estas absolute la plej granda slovena verkisto, kvankam li ne havas la samajn politikajn opiniojn kiel li. Mi ne memoras plu la detalojn, kiamaniere li tion argumentis, ĉiukaze tio estis forta eldiro, kiu dum la tuta tempo poste min spronis pripensi, kaj mi nur multe post tio atingis la saman rekonon kaj agnoskon. Mia opinio pri la »komunismo« de Prežih estas nun eble eĉ pli objeta, kiel tiu de Trstenjak estis, sed mia entuziasmo pri Prežih, la verkisto, kaj ankaŭ mia admiro de la malofte vireca kaj homa karaktero, kiun mi en lia literatura verko vidas, estas eble eĉ pli granda ol la starpunkto de Trstenjak tiutempe.

La filmo konsistas el du komponaĵoj, kiuj tuttempe mole kaj lerte muntite interplektiĝas: la atestaĵoj de kelkaj slovenaj intelektuloj pri Prežih el ĉiuj vidpunktoj de lia vivo, politika agado kaj, kompreneble, pri lia literatura verkado, kaj la ludata parto, kiu akompanas la vojon de Prežih ek de lia soldata sperto dum la unua mondmilito, ĉe la fronto de Isonco, tra la karceroj kaj persekutoj inter ambaŭ militoj, kaj fine ĝis lia »sensanga likvido« post la dua mondmilito.

Naj uvodoma zapiŝem spomin na pogovor z mariborskim eruditom Antejem Trstenjakom, sinom znanega slovenskega slikarja Anteja Trstenjaka, in Vladimirjem Gajŝkom, slovenskim pesnikom, v kavarni hotela Orel v Mariboru. Tega je ŝe vsaj 40 let. Pogovarjali smo se o slovenski literaturi, kajpada, in Trstenjak naju je presenetil z izjavo, da je zanj Prežih absolutno najveĉji slovenski pisatelj, ĉeprav nikakor ne deli njegove politične usmeritve. Ne spominjam se veĉ podrobnosti, s ĉim je to argumentiral, vsekakor je bila to moĉna izjavo, ki mi je ves ĉas po tem dajala misliti, in sem ŝele dolgo pozneje sam priŝel do enakega spoznanja in priznanja. Moje mnenje o Prežihovem »komunizmu« je morda ŝe bolj nasprotujoĉe, kakor je bilo Trstenjakovo, moja privrženost Prežihu kot pisatelju, pa tudi obĉudovanje redkemu moŝatemu ĉloveŝkemu znaĉaju, ki ga v tem literarnem velikanu vidim, morda ŝe veĉje od tedanjega Trstenjakovega staliŝĉa.

Film je sestavljen iz dveh sestavin, ki se ves ĉas mehko in spretne rezano prepletata: priĉevanja slovenskih intelektualcev o Prežihu z vseh vidikov njegovega ŝivljenja, političnega delovanja in seveda predvsem njegovega literarnega dela, in iz igranega dela, ki spremlja Prežihovo pot od vojaŝke izkuŝnje v prvi svetovni vojni na soŝki fronti, do zaporov in preĝanjanj med obema vojnama in nazadnje do njegove »nekrvave likvidacije« po drugi svetovni vojni.

Ĉi tie la filmskipo utiligis la »pezan artilerion« de la moderna slovena humanistiko, historio kaj literaturhistorio, kio al la filmo verko ĉiukaze liveras gravon rilate la konon kaj la aŭtenton:

METKA PETRIČ, nepino de Prežihov Voranc
 DD-ro IGOR GRDINA, historiisto kaj literaturhistoriisto
 Mag-o D-ro FABIAN HAFNER, slavisto, literaturhistoriisto kaj aŭtoro
 Mag-o MARKO ŠTEPEC, historiisto
 D-ro MIRAN HLADNIK, literaturhistoriisto
 DARIO FRANDOLIČ, profesoro kaj amatora historiisto
 Mag-ino VASJA KLAVORA, publicistino
 D-rino VIDA DEŽELAK BARIČ, historiistino

Tu je filmska ekipa segla po »težki artileriji« sodobne slovenske humanistike, zgodovine in literarne zgodovine, kar delu vsekakor daje tezo poznavaĵa in verodostojnosti:

METKA PETRIČ, vnukinja Prežihovega Voranca
 DDr. IGOR GRDINA, zgodovinar in literarni zgodovinar
 Mag. Dr. FABIAN HAFNER, slavist, literarni zgodovinar in avtor
 Mag. MARKO ŠTEPEC, zgodovinar
 Dr. MIRAN HLADNIK, literarni zgodovinar
 DARIO FRANDOLIČ, profesor in ljuĵiteljski zgodovinar
 Mag. VASJA KLAVORA, publicist
 Dr. VIDA DEŽELAK BARIČ, zgodovinarĵa

Z leve: Aleš Valič, Sreĵko Kermaver, Miroslav Osojnik, Metka Petriĉ, Martin Turk in Jure Longyka

Ene de tiu ĉi tre bone elektita grupo de klarigantoj kaj atestantoj, en mi la plej profundan impreson faris la nepino de la verkisto s-ino Metka Petriĉ, en kiu kombiniĝas du aferoj, kiuj kutime emas inter si lukti, sed en ŝi ili faras unuecon: la popola simpleco kaj la komunsaĝa sagaco. Tamen al mi inter ili mankis almenaŭ du atestantoj, kiuj al la filmo liverus la neinterŝanĝeblan karakterizon: kampulo el Karintio, kiu rememoras la verkiston Prežih kaj lian bravan pledadon por la kampuloj, kiuj neniukaze estis "kulakoj", kiel ilin per blinda simulado ĉe la disĉiploj de Stalino traktis la postmilita furiozado de la partia sekto de Kardelj, sed ili dum ĉiuj kvar jaroj de la milito estis iomete naivaj nutrantoj, gardantoj, informantoj kaj savantoj de tiuj, kiuj per sia stranga dankemo ilin poste preskaŭ detruis. La dua atestanto povus esti katoliko, ĉu el la vilaĝo Kotlje de Prežih aŭ el la eldonejo Hermagoro el Celeo, kiu sen la decida interveno de Prežih ne plu ekzistus, por rakonti, kiel slovenoj havis homon, kiu el sia plena koro estis komunisto, tamen en lia penso ne troviĝis ideo pro tio persekuti la kredon aŭ primoki ĝin.

Ob tej odliĉne izbrani skupini razlagalcev in priĉevalcev, je name najmoĉnejŝi vtiŝ naredila pisateljeva vnukinja gosa Metka Petriĉ, v kateri je zdruĵeno dvoje, kar se sicer rado med seboj stepe, v njej pa je zlito v eni osebĵ: ljuĵska preprostost in zdravorazumska pronicljĵvost. Med temi sem vendar pogreŝal ŝe dua priĉevalca, ki bi filmu dodala nezamenljivo noto: koroŝkega kmeta, ki se spominja Prežiha in negovega pogumnega zavzemanja za kmete, ki nikakor niso bili "kulaki", kakor ĵih je po slepem zĵledovanju pri Stalinovĵh uĉencĵh obravnavalo povojno divjanje Kardeljeve partĵiske sekte, ampak so vsa ŝtiri leta vojne bili nekoliko naivni hranilci, varovalci, obveŝĉevalci in reŝevalci teh, ki so ĵih v zahvalo potem skoraj uniĉili. Druĵi priĉevalc bi laħko bil katoliĉan, bodisi iz Prežihovĵh Kotelj ali pa iz celjske Mohorjeve, ki je brez Prežihove odloĉne intervencĵije ne bi bilo veĉ, da bi povedal, kako smo Slovenci vendar imeli ĉloveka, ki je bil iz vsega srca komunist, pa mu nikoli ni priŝlo na misel, da bi zaradi tega preĵanjal vero ali se iz nje norĉeval.

Ankaŭ iu el la jam nomitaj konantoj povus en la giganta opuso de la verkisto rimarki, kiel la tuta literaturo de Prežih, nome la beletra, fakte venas el la koro, kiu estis "formatita" laŭevangelie, kaj en ĝi ne troviĝas eĉ spuro de lia ideologia kaj partia aparteno. Tio estas unu el la plej fortaj signoj de lia verkista potenco, ja Prežih sukcesis fari ion, kio en la historio de la literaturo okazas tre malofte, ke li interne de sia vivo kaj verkado faris tion, kion ĝis nun neniu ŝtato sukcesis realigi: la disigon de la kredo, ideologio, politika aparteno kaj arta verko, sen ion ajn el tio negi aŭ pri io el ĉio-ĉi rezigni.

Vere bone sian laboron en la filmo faris la drama aktoro Aleš Valič, leginte erojn el la romano Doberdo – kaj Srečko Kermavner, ludante la verkiston, kio neniel estis facila rolo, eĉ aparte ne antaŭ la fakto, ke la fizika, karaktera kaj anekdota imago de la verkisto al multaj samprovincanoj ankoraŭ forte ĉeestas.

Pro kio la tiel sukcesan filmadon alpaŝis juna reĝisoro el la regiono de Triesto, parte respondis la reĝisoro Martin Turk mem: "Por slovenoj en Italio la romano Doberdo havas apartan statuson, ja la ebenaĵo de Doberdo kaj la historiaj okazintaĵoj en tiuj lokoj estas al ni tre proksimaj. Kiam mi preparis la dokumentan parton, mi surprizita ekkonis, ke en Slovenio tiu ĉi romano apartenas al la malpli ofte legataj kaj malpli alte aprezataj verkoj de Voranc. Ankaŭ la vivo de Voranc estas por la plimulto nekonata, kvankam tio estas unu el tiuj 'filmeskaj' vivrakontoj, kiuj indas esti rekonataj kaj aprezataj."

Ke la iniciato por tia filmo ne venis kaj ne povis veni el Slovenio, estas, sub la analizo de la nuntempa spirita situacio de la sloveneco, tre komprenebla afero. Prežih estis kaj restas la malbona konscienco tiel por la slovena »maldekstro« kun la tuta burĝsaloneska malaŭtento de ĝi, kiel same por la slovena »dekstro« kun la tuta nur laŭnoma ligo al io, kion ili maljuste prenas por kristaneco, ja fakte temas pri la postrestaĵoj de la neniam ĝisfine disfalinta katolika kontraŭ-reformacio, tiel do antaŭ ĉio kontraŭevangelieco. Prežih en Slovenio ne havas aliancinojn krom malmultaj legantoj, kiuj scias aprezi la firman karakteron kaj la kunsentan koron de tiu grandulo de la slovena prozo.

Kiam Prežih mortis (1950), mi havis tri jarojn. Tamen mi ĝis nun rememoras, kompreneble tre nebule, kiel miaj gepatroj min parte portis, parte trenis permane el nia vilaĝo Fara ĉe Prevaliso, ĝis Kotlje, kie la verkisto kuŝis sur katafalko, por lin aspergi. Miaj gepatroj legis neniun el la libroj de Prežih, sed ili havis sinceran respekton por la homo, kiu verkis librojn, advokatis favore al la kampuloj antaŭ la furiozado de liaj ŝajnaj kamaradoj sur la povo kaj antaŭ la teroristoj de SKOJ (junkomunistoj), kiuj faligis kaj detruis la religiajn signojn, elĵetadis krucifiksojn el la lernejoj klasĉambroj – ĝuste same, kiel nur kelkajn jarojn antaŭe la nazioj – kaj el la pacientaj ĉambroj de la malsanulejo en Slovenburgo, kie li kuŝante tiun barbarecon decide kontraŭstaris.

Tudi kio izmed ĉe imenovaniĝintaj poznavalecoj bi laħko v pisatellejvem mogoĉnem opusu opazil, kako vsa Preŝihova literatura, namreĉ leposlovna, dejansko priħaja iz srca, ki je bilo "formatirano" po evangeliju, in v njej ni sledu njegove ideoloŝke in partijske pripadnosti. To je eno najmoĉnejŝih znamenj njegove pisatellejske moĉi, ko je Preŝihu uspelo nekaj, kar je v zgodovini literature zelo redko, da je znotraj svojega ŝivljenja in pisanja naredil to, kar ŝe nobeni drŝtavi doslej ni zares uspelo: loĉitev vere, ideologije, politioĉne pripadnosti in umetniŝkega dela, ne da bi kar koli od tega moral zanikati ali se ĉemur koli od tega odpovedati.

Prav dobro sta svoje delo v filmu opravila dramski igravec Aleŝ Valiĉ, ki je bral odlomke iz romana Doberdob – in Sreĉko Kermavner, ki je igral pisatella, kar nikakor ni bila laħka naloga, ŝe posebej ne ob dejstvu, da je Preŝihova fiziĉna, karakterna in anekdotiĉna podoba pri ŝtevilnih rojakih ŝe vedno moĉno prisotna.

Zakaj se je te tako uspele upodobitve lotil mlad reŝizer s Trŝaŝkega, nam je deloma odgovoril reŝizer Martin Turk sam: »Za Slovence v Italiji ima roman Doberdob poseben status, saj sta nam Doberdobska planota in zgodovinsko dogajanje v teh krajih zelo blizu. Ko sem pripravil dokumentarec, sem preseneĉeno spoznal, da v Sloveniji ta roman sodi med Voranĉeva manj brana in cenjena dela. Tudi Voranĉevo ŝivljenje je veĉini neznano, ĉeprav je to ena tistih 'filmskih' ŝivljenjskih zgodb, ki jih je vredno spoznati in ceniti.«

Da pobuda za tak film ni priŝla in ni mogla pridi iz Slovenije, je ob analizi danaŝnje duhovne podobe slovenstva dokaj razumljiva stvar. Preŝih je bil in ostaja slaba vest tako slovenski »levici« z vso njeno salonsko zlaganostjo, kakor tudi vsej slovenski »desnici« z vso njeno zgoľj poimensko navezavo na nekaj, kar po krivici imajo za krŝĉanstvo, ko gre v resnici za ostanke nikoli do konca razpadle katoliŝke protireformacie, torej predvsem protievangeljskosti. Preŝih na Slovenskem nima zaveznikov, razen redkih bralcev, ki znajo ceniti kleni znaĉaj in soĉutno srce tega velikana slovenske proze.

Ko je Preŝih umrl (1950), mi je bilo tri leta. A ŝe vedno se spominjam, seveda zelo zaŝtrto, kako so me starŝi pol nosili, pol vlekli za roko, od Fare pri Prevaljah do Kotelj, kjer je bil pisatelj naparan, da smo ga pokropili. Moji starŝi niso prebrali nobene Preŝihove knjige, a imeli so iskreno spoŝtovanje do ĉloveka, ki je pisal knjige, branil kmete pred divjanjem njegovih navidezniħ tovariŝev na oblasti in pred divjanjem skoejevskih teroristov, ki so podirali in uniĉevali verska znamenja, metali kriŝe iz ŝolskih razredov – prav kakor le nekaj let prej nacisti – in iz sob v slovenjgraŝki bolniŝnici, kjer se je, ko je tam leŝal, temu barbarstvu prav tako uprl.

Ĉu mi de la filmo deziras havi aldonan scenajon, eldiron, envidon? Estas kelkaj aferoj, kiuj povus la filman prezenton de la vivo de Prežih kaj de lia verkaro pliprofundigi kaj kompletigi. Ekzemple lia batalo por la slovena vorto en la tempo de lia adolesko. Kion li devis travivi pro la neegalrajta renkontado de la tiam superrega germana lingvo, tion oni nuntempe travivas renkontante la anglan, tamen kun esenca diferenco:

Ali bi si od filma želel še kakega prizora, kake izjave, vpogleda? Nekaj stvari bi moglo filmsko upodobitev Prežihovega življenja in dela še poglobiti in dopolniti. Recimo njegov boj za slovensko besedo v času otroštva in odraŝĉanja. Kar je moral doživljati ob neenakopravnem sreĉavanju s tedaj prevladujoĉo nemŝĉino, to danes doživljamo ob sreĉavanju z angleŝĉino, vendar z bistveno razliko: nemŝĉino je bila

Z leve: Martin Turk, Radovan Ćok, Sreĉko Kermaver in skrajno desno Aleŝ Valiĉ

la germana lingvo estis al slovenoj tiutempe altrudita deekstere; la angla lingvo nun estas altrudita de la personoj ene de la slovena popolo! Tiu, kiu almenaŭ iomete konas la vivovojojn de Prežih, nepre devas al si starigi la demandon: Kiel estis eble, ke tiel fidela sloveno, tiel granda kaj sincera patrioto kaj aldone adepto de la komunismo kaj membro de la »Liberiga Fronto« ne iris al partizanoj? Tio ĉi certe estas la neuralgia punkto, kiun la filmo prefere ne ĉirkaŭiru. Tro malforte estis prilumita ankaŭ lia spirita profilo kaj lukto. Ene de li devis furiozi la lukto de Faŭsto inter la »du animoj en unu brusto«, kaj pri tio povus bone rakonti iu, por kiu la homo estas pli ol nur »la penskapabla maŝino« aŭ nur »la pli alte evoluinta materio«, kiel li mem devis, almenaŭ porekstere, konfesi en la senco de la »dialektika materiismo« de la marksismaj klasikuloj.

Ĉiukaze oni povas senti dankemon al la brava filmprodukta skipo por la tiom bonefika kaj produktiva filma impulso por pli profunde poslasaĵon de Prežih kaj por ĝia emancipigo for de la malmultekosta ideologia nebulo, kiu estis ĵetita sur la trezoron de tiu ĉi granda karintiano, sloveno kaj homo.

*Vinko Oŝlak
En Klaŭdiforumo, 2015*

Slovenem tistega ĉasa vsiljevana od zunaj – angleŝĉino pa nam danes vsiljujejo tile od znotraj! Kdor le malo pozna Prežihovo življenjsko pot, se nujno mora vparaŝati: Kako je mogoĉe, da ta tako zvest Slovenec, tako velik in iskren domoljub in po vrhu ŝe privrzenec komunizma in tudi ĉlan »Osvobodilne Fronte«, ni odŝel v partizane... To je gotovo nevralgiaĉna toĉka, ki je film ne bi smel obiti. Preŝibko pa je osvetljen tudi njegov duhovni profil in boj. V njem je moral divjati favstovski boj med »dvema duŝama v enih prsih«, in o tem bi lahko kaj dobrega povedal kdo, ki mu je ĉlovek veĉ kakor le »misleĉi stroj« ali le »viŝje razvita materija«, kakor je sam moral vsaj na zunaj izpovedovati v smislu »dialektiaĉnega materializma« marksistiĉnih klasikov.

Vsekakor smo lahko pogumni filmski ekipi hvaleŝni za ŝe kako dobrodejen in produktiven filmiŝki impulz v poglabljeno razumevanja Prežihove zapuŝĉine in njene emancipacie od cenene ideoloŝke megle, ki je bila vrŝena na zakladnico velikega Koroŝĉa, Slovenca in Ćloveka.

*Vinko Oŝlak
V Celovcu, 2015*

Tečaj na Švedskem

Zagrebmetoda kurso por svedaj komencantoj

Sveda Esperanto-Asocio (SEA) invitis min gvidi oktagan intensan kurson en somera periodo (en julio) por svedaj komencantoj. La kurso okazis en la centro de SEA kiu disponas pri granda domo kun loĝĉambroj (Esperanto gastigejo*), kursejoj, kuirejo kaj restoracieto en urbeto Lesjeförs. Partoprenis 7 gelernantoj, junaj kaj aĝaj. La ĉeforgaizanto estis Bengt Nordlof. Tiukaze mi povis instrui per la sveda adapto de la Zagrebmetoda lernolibro kaj SEA pretas ankaŭ presi la libreton. Dum la kurso okazis en Lesjeförs ankaŭ aliaj kunsidoj de SEA kaj kelkaj kulturaj programoj ĉar krome partoprenis deko da esperantistoj el Svedio, Rusio, Finnlando kaj Norvegio.

Kursantoj en Esperanto Gastigejo Lesjöfors

Lesjeförs estas urbeto meze de grandaga centre sveda regiono kun arbaregoj kaj lagoj, do en nature belega lando. Mi ĝuis ankaŭ en etaj ekskursoj en la ĉirkaŭaĵo kaj vizito de la muzeo de Ferfabriko.

* Esperanto-Gastigejo (svede Esperanto-Gården: ("gård" signifas domon kun korto, ne ĝardenon) estas kursejo kaj gastigejo en Lesjöfors (Leŝefoŝ'). La gastigejo situas en Vermlando (svede Värmland) en meza Svedio proksime al la urboj Karlstad kaj Örebro. Lesjöfors apartenas administre al la komunumo Filipstad.

En Esperanto-Gastigejo jam okazis kongresoj, festivaloj, kursoj kaj aliaj eventoj ekde 1996. La posedantoj estas unuopuloj kaj organizoj de proksimume 30 diversaj landoj.

La domo estas eksa maljunulejo. Ĝi havas grandan kuirejon, memservan kuirejon, saŭnon por dek homoj, bibliotekon kun multaj Esperantaj libroj kaj ankaŭ grandan korton kun herbejo, kie eblas tendumi aŭ ludi.

Zlatko Tišljar

Ligilo: <http://esperantosverige.se/en-esperanto>

Tečaj po zagrebški metodi za ŝvedske zaĉetnike

Ŝvedska esperantska zveza (SEA) me je povabila, da bi vodil osemndevni poletni (v juliju) intenzivni teĉaj za ŝvedske zaĉetnike. Teĉaj je potekal v centru SEA, ki ima veliko hiŝo s prenoĉiŝi (Esperantsko gostiŝĉe*), uĉilnicami, kuhinjo in restavracio v mestecu Lesjeförs. Sodelovalo je 7 uĉencev, mladih in starih. Organizacijo je vodil Bengt Nordlof. Uĉil sem po ŝvedski verziji uĉbenika zagrebŝke metode in SEA je tudi pripravljena natisniti knjiŝico. Med teĉajem so potekali v Lesjeförsu tudi drugi sestanki SEA in nekateri kulturaj programoj pri katerih je sodelovala tudi desetina esperantistoj iz Ŝvedske, Rusije, Finske in Norveŝke.

Teĉajniki v esperantskem gostiŝĉu Lesjöfors

Lesjeförs je majhna mestece sredi velike centralne ŝvedske regije z gozdovi in jezери, terej v naravno prelepi drŝtavi. Prav tako sem uŝival v majhnaj izletih v okolico in obisku muzeja ŝelezarstva.

* Esperantsko gostiŝĉe (ŝvedsko Esperanto-Gården: ("gård" pomeni hiŝo z dvoriŝĉem, ne vrtom) je spora za izvajanje teĉajev in obenem gostiŝĉe v ŝvedskem kraju Lesjöfors. Je v pokrajini Värmland v osrĉju Ŝvedske v bliŝzini mest Karlstad in Örebro. Kraj administrativno sodi pod obĉino Filipstad.

V esperantskem gostiŝĉu so se ŝe ŝe odvijali kongresi, festivali, teĉaji in drugi dogodki od leta 1996. Lastniki so posamezniki in organizacijo iz pribliŝno 30 raznih drŝtav.

Hiŝa je nekdanji starostni dom. Ima veliko kuhinjo, samopostreŝno jedilnico, savno za deset ljudi, knjiŝnico z veliko knjigami v esperantu in veliko dvoriŝĉe s travnikom kjer je moŝno ŝotoriti ali igrati razne igre.

Zlatko Tišljar

Povezava: <http://esperantosverige.se/en-esperanto>

Nova knjiga v esperantu in v slovenščini

John Bunyan: *Božjepotnikovo napredovanje*

V prevodu gospoda Vinka Ošlaka se je esperantska in slovenska literatura obogatila z novo knjigo. Oba prevoda sta namreč izšla istočasno, prevajalec obeh je isti, zato se nam zdi prav, da vas seznanimo tako z esperantskim, kakor tudi s slovenskim prevodom.

Kakor je običajno v našem glasilu, objavljamo oba teksta v vzporednih stolpcih. Tokrat slovenski del ni prevod iz esperanta, ampak je za objavo narejen kratek povzetek obrazložitve dela iz esperantskega oziroma iz slovenskega prevoda, ki ju je napisal gospod Ošlak.

Božjepotnikovo napredovanje Johna Bunyana je delo angleške krščanske literature, prevedeno v več kot 200

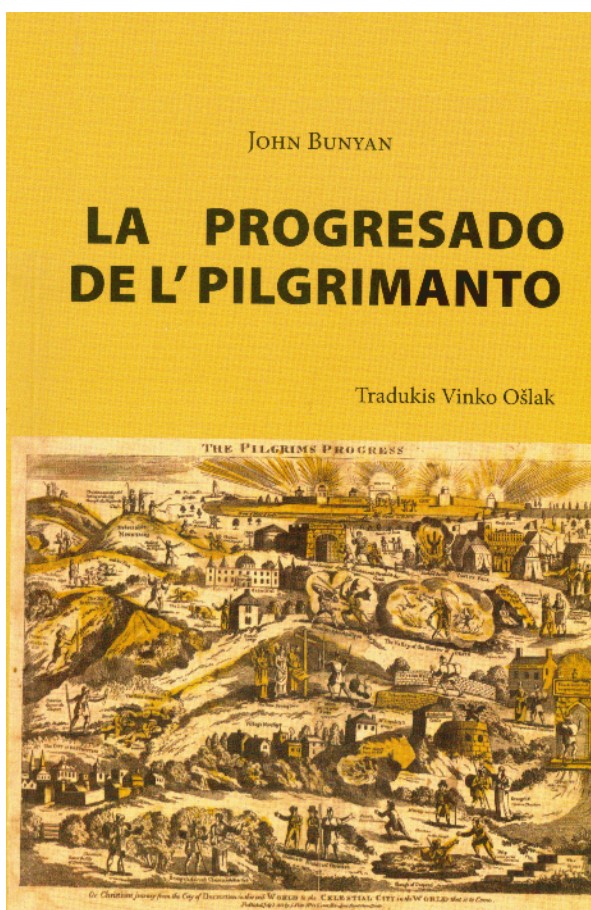
jezikov. Izraža stališča kristjana, ki ni želel biti član uradne anglikanske cerkve in je zaradi svojega prepričanja tudi preživel 12 let v ječi. Knjiga je bila že za življenja avtorja večkrat ponatisnjena (enajstkrat prvi del in dvakrat drugi del).

Krščanska, nonkonformistična cerkev je ena od svobodnih krščanskih cerkva in ni povezana v eno od treh velikih skupin v krščanstvu. Zavrača krščenje otrok in v svoje vrste sprejema le odrasle vernike, ki s krstom sprejemajo vero in pripravljenost živeti po Kristusovem nauku. Osnova nauka je Sveto pismo. Bogoslužje je preprosto, hierarhije ne poznajo in jo zavračajo, vsak član cerkve lahko vodi obrede. Zagovarjajo tudi ločitev cerkve in države.

Pri la esperanta traduko de la *La progresado de l' pilgrimanto* Kial tiu ĉi traduko kaj ĝiaj cirkonstancoj?

Je propra honto, sed ankaŭ kun kritika rimarko koste de la slovena literatura, kristana kaj ĝenerala kultura nivelo, mi devas konfesi, ke mi la verkon de Bunyan *The Pilgrim's Progress* antaŭ mia konvertiĝo en la jaro 2005 ne konis.

Ena la koridoro de ejo en Zagrebo, kie ni seminariis, troviĝis modesta tablo kun libroj, dispone je aĉeto. Inter ili tre simple aranĝita broŝurita libro de John Bunyan *The Pilgrim's Progress* en la kroata traduko, sed nur la I-a (vira) parto de ĝi. Kvankam tiel la aŭtoro kiel ankaŭ la verko por mi estis nekonato, mi decidis la libron aĉeti – kaj jam post kelkaj tagoj, kiam mi ĝin komencis legi, mi tion ne bedaŭris. En la librovendejo kun kristana literaturo en Klaŭdiformo (Klagenfurt, Aŭstrio), mi trovis la reeldonon de la origina angla eldono, en kiu troviĝis ambaŭ partoj (la vira kaj la virina) kun la ĉefrolantoj Kristano kaj Kristanino, kiuj alegorie reprezentas la aĵnan kristanon, kiu per la Dia graco finfine surpaŝas la ĝustan vojon direkte al la Ĉiela Urbo aŭ Ciono, bibliie dirite Ĉiela Jerusalemo por akiri savon. Jam nur legi tiun ĉi anglan eldonon en Middle English, la angla el la 17-a jarcento, por mi ne estis facila afero.

Kovro de la libro | Ovitek knjige

Pojasnilo prevajalca o slovenskem prevodu

Božjepotnikovega napredovanja

Zakaj ta prevod in njegove okoliščine?

V svojo zadrego, a tudi v kritično opazko na račun slovenske literarne, krščanske in splošne kulturne ravni moram priznati, da mi Bunyanovo delo *The Pilgrim's Progress* pred mojo spreobrnitvijo približno v letu 2005 ni bilo znano.

Na hodniku prostorov v Zagrebu, kjer smo delali, je bila mizica s knjigami, ki jih je bilo mogoče kupiti. Med njimi na zunaj neugledna, mehko vezana knjiga Johna Bunyana *The Pilgrim's Progress* v hrvaškem prevodu, a samo prvi (moški) del. Čeprav sta mi bila tako avtor, kakor tudi delo neznana, sem se odločil, da si knjigo omislim – in že čez nekaj dni, ko sem jo začel brati, tega nisem obžaloval.

V knjigarni s krščansko literaturo v Celovcu sem našel ponatis izvirne angleške izdaje, v kateri pa sta bila zajeta oba dela (moški in ženski) z glavnima junakoma Kristjanom in Kristjano, ki alegorično predstavljata poljubnega kristjana, ki po božji milosti nazadnje stopi na pravo pot proti Nebeškemu mestu ali Sionu, biblijsko rečeno Nebeškemu Jeruzalemu, in se reši. Že brati to angleško izdajo v *Middle English*, angleškem jeziku 17. stoletja, ni bilo lahko opravilo.

El la sama motivo, kiel por mi la slovena traduko de la Biblio, farita en 1914 de la ĉeĥa misiisto Antonin Chraska estas pli fidela al la originalo ol ĉiuj postaj ĝis nun; same kiel la malnovaj revizioj de Lutero estas al mi multe pli karaj ol la modernaj, mi decidis traduki el la malnova angla teksto.

Al mi plaĉas la principo, ke kiom longe la teksto ankoraŭ estas komprenebla almenaŭ por la meze edukita leganto, oni la tekston prefere ne modernigu.

Skize dirite: mi volis al la slovena kaj esperanta legantoj – ja mi decidis traduki paralele en ambaŭ lingvojn – proponi la tiel gravan verkon el la trezoro de la kristana literaturo kune kun la aromo de la estiĝa tempo. Ĉu en la traduko sentiĝas la parfumo de la angla lingvo el la 17-a jarcento, mi ne povas prijuĝi, sed mi intencis tion iomete transdoni.

Tiel el unu laboro ne estiĝis nur du fruktoj, sed ili reciproke sin fekundigis. Ofte al mi okazis, ke mi nur, kiam mi la saman frazon komencis traduki en la slovenan, rimarkis, ke mi ankaŭ la esperantan version povus formuli alimaniere. Tiaj observoj okazis en ambaŭ direktoj – kaj la eksperimento verŝajne ne estas la lasta en mia traduklaborejo.

Pri kio rakontas *La Progreso de l' Pilgrimanto de John Bunyan*?

La rakonto estas tre simpla. Ĝi ludas en du partoj. En la unua parto la ĉefrolulo estas Kristano – alegoria nomo por ajna homo, kiu decidus surpaŝi la vojon post Kristo – kiu el la Urbo de l' Pereo spite la persvadojn de propra familio kaj la primokadon kaj malhonoradon de la samurbanoj, survojiĝas al la Ĉiela Urbo.

Post ĉiuj eblaj peripetioj, perdiĝoj kaj denovaj troviĝoj, eraroj kaj iliaj plibonigoj, malatentoj pro la nekonsidero de bonaj instrukcioj kaj poste tamen elireblecoj el la tiel akiritaj plagoj, li finfine akiras la kronon de la gloro.

Dum certa tempo kune kun Kristano, poste ankaŭ kontraŭ li kaj lia pilgrimado vojaĝas, aperas kaj laŭ sia korupta naturo sursceniĝas diversaj alegoriaj aĵoj, kiuj jam per siaj nomoj, kiel la aŭtoro ilin sprite elpensis surbaze de iliaj karakteraj ecoj kaj la homaj pekaj agoj kaj inklinoj. Aperas ankaŭ la demonaj fortoj el la subtera regiono, transvestitaj en diversajn aperformojn.

Iz istega razloga, kakor mi je dosti bliĝji Chraskov zanesljivi prevod Biblije v slovenščino iz leta 1914, ĉeprav je danes jezikovno že precej zastarel, od vseh sodobnih prevodov; kakor so mi starejše revizije Luthrove Biblije veliko ljubše od modernih, sem se odločil prevajati iz stare angleščine.

Zagovarjam načelo, da tako dolgo, dokler je besedilo še razumljivo vsaj za povprečno izobraženega bralca, besedila ne kaže prenavljati.

Skratka, slovenskemu bralcu sem hotel dati v roke veliko delo krščanskega slovstva na svetovni ravni, ki bi diŝalo po ĉasu svojega nastanka, in take arome seveda ne moremo priĉarati z oljnimi pripravki, paĉ pa z jezikom, ki iz svoje nekdanje oblike ŝe nosi na sebi nekaj patine, da tudi na zaĉetku 21. stolecja bralcu vsaj malo zadiŝi po koncu 17. stolecja na Angleŝkem. Ali je stvar uspela, tega ne morem presoditi sam, kaj takega se tudi ne bi spodobilo, sodba je pri bralcu, v ĉigar roke naklonjeno polagam to delo.

Tako ni le iz enega nastalo dvoje, ampak se je to dvoje med seboj oplajalo. Veĉkrat se mi je primerilo, da sem ŝele, ko sem isti stavek zaĉel prevajati v esperanto, opazil, da bi bilo tudi na slovenski strani dobro kaj drugaĉe zapisati. Taka opaĝanja so se dogajala seveda v obeh smereh – in ta eksperiment najbrĝ ni zadnji te vrste v moji delavnici.

Nazadnje pa morda najvaĝnejŝe, kar zadeva prevajanje: Zakaj slovenski prevod naslova ni dobeseden prevod angleŝkega, recimo: Romarjevo napredovanje?

Slovenski „romar” je namreĉ izpeljan iz glagola „romati”, ki pomeni „potovati v Rim”.

Boĝjepotnikovo napredovanje, torej ne potovanje poljubnega potovalca, ampak takega, ki je usmerjen k Bogu, je tako smiseln prevod naslova.

O ĉem govori Boĝjepotnikovo napredovanje Johna Bunyana?

Zgodba je skrajno preprosta. Razdeljena je v dva dela. V prvem delu je glavni junak Kristjan – to je alegoriĉno ime za poljubnega ĉloveka, ki se odloĉi, da bo stopil na pot za Kristusom – ki se iz Mesta pogube kljub prigovarjanju, rotenju lastne druĝine in posmehovanju in sramotenju someŝĉanov, napoti v Nebeŝko mesto.

Po vseh mogoĉih peripetijah, izgubljanjeh in znova najdenjeh, napakah in njihovih popravkih, neprevidnostih zaradi neupoŝtevanja dobrih napotkov in potem vendar izhodih iz tako dobljenih stisk in nevarnosti, na koncu doseĝe venec slave.

Nekaj ĉasa skupaj s Kristjanom, nato pa proti njemu in njegovi napotitvi hodijo, se pojavljajo in se po svoji izprieni naravi vkljuĉujejo razne alegoriĉne figure, ki ŝe z imeni, kakor si jih je pisec duhovito izmislil na osnovi znaĉajskih lastnosti in ĉlovekovih greŝnih nagnjenj. Pojavljajo se tudi demonske moĉi iz podzemlja, preobleĉene v razne pojavne oblike.

La dua parto de la rakonto ne estas nur la „virina” ripeto de la unua parto, nur ke temas pri la edzino de Kristano, Kristanino, kiu ne volis iri kun li dum lia pilgrimado, ĉar havante por si kaj por sia familio en tiu ĉi mondo dum tiu mallonga tempo pli grandan timon ol koncerne la eternan destinon de si kaj de siaj infanoj. Pli poste ŝi sian fatalan eraron malkovris – ho, ke da tiaj troviĝus multe ankaŭ inter tiuj, kiuj parolas la lingvon internacian – kaj ŝi decidis kun siaj infanoj survojiĝi sur la saman vojon, kiun komencis iri antaŭe jam ŝia edzo, ja ŝi ricevis raportojn, kiel mirinda estis la fino de lia cetere tiel danĝera kaj peniga pilgrimado.

Pri la aŭtoro

John Bunyan (1628-1688) estis naskita en Elstow proksime de Bedford en Anglio.

La unua signifa karakterizo dum la infanaĝo de Bunyan estis lia amo je libroj.

Sed inter ĉiuj libroj li plej ofte legis kaj studis la Biblion.

En tiuj jaroj li trapasis malhelan spiritan periodon. Li ekzamendemandis sin pri sia saviteco, pri sia persona rilato al Dio kaj li forte pentis pro siaj antaŭaj pekoj. El tiu ĉi peniga tempo de puriĝado li eliris kiel vekanta predikanto. Oni lin prenis por malkonformisto (non-conformist – la angla termino por kompari kun la nuntempaj kristanaj liberaj eklezioj). Tiel oni en lia tempo nomis kristanojn, kiuj sian biblie bazitan kristanan kredon praktikis ekster la organizita religio de la anglikana ŝtata eklezio, reprezentita kiel ĝis nun fare de la ĉiama monarko.

La angla reĝo Karlo II-a (Charles II.) en la jaro 1660 abolis la liberecojn de la nekonformistoj. Bunyan ne estis preta rezigni pri siaj predikoj pri la vorto de Dio, kaj tiel li estis ĵetita en la malliberejon de la graflando Bedford, kie li punsidis dum dekdu jaroj. En tiu tempo li komencis sian tiel fruktodonan verkistan laboron. Lia unua verko, vekita en la prizono, almenaŭ la unua parto de ĝi, estis ĝuste *The Pilgrim's Progress (La progresado de l' Pilgrimanto)*.

Post lia liberigo la komunumo de Bedford elektis John Bunyanon por sia pastoro. Lia kromnomo inter liaj amikoj estis „Bishop Bunyan”, kio respegulas lian gvidan pozicion inter la tieaj nekonformistoj.

Sed *The Pilgrim's Progress* estis ĝuste tiu libro, kiu trovis sian vojon en ĉiun domon en Anglio kaj portis la reputacion de Bunyan transe de la britaj insuloj, de Eŭropo kaj Ameriko jam en la tempo de lia vivo.

Drugi del ni samo „ženska” ponovitev prvega dela, le da gre tu za Kristjanovo ženo Kristjano, ki se mu ni hotela pridružiti v božjepotništvo, ker je imela za svojo družino in zase na tem svetu in v tem kratkem času večji strah, kakor pa glede večne usode njenih otrok in same sebe. Pozneje pa je svojo zmoto spoznala – o, da bi jih bilo takih med našimi rojakinjami še kaj! – in se je odločila, da se s svojimi otroki odpravi po isti poti, ki jo je prej že ubral njen mož, saj je dobila poročila, kako ĉudovit je bil konec njegovega sicer tako nevarnega in napornega potovanja.

O avtorju

John Bunyan (1628-1688) se je rodil v Elstowu blizu Bedforda v Angliji

Prva pomembna značilnost v Bunyanovem otroštvu je bila njegova ljubezen do knjig.

Od vsega pa je največ bral in proučeval Biblijo.

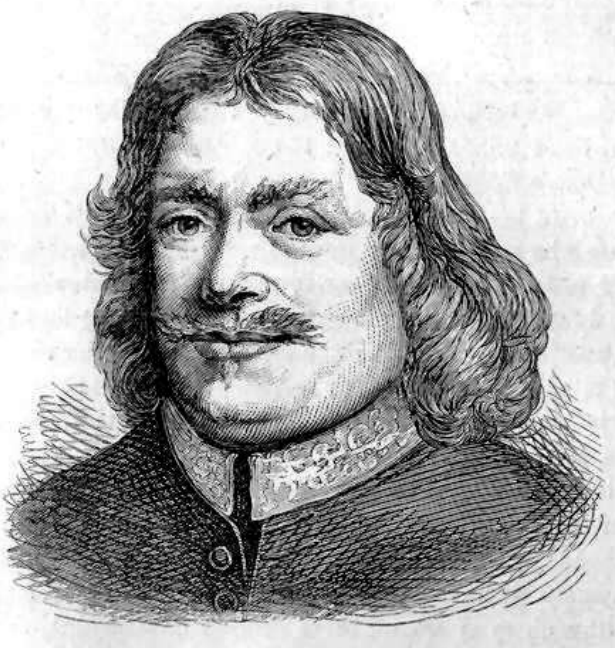
V teh letih je ŝel skozi mračno duhovno obdobje. Spraševal se je o svojem odrešenju, o svojem odnosu do Boga in je hudo obžaloval svoje prejšnje grehe. Iz tega mučnega časa očiščevanja je izšel kot prebuditveni pridigar. Imeli so ga za „non-conformista”, torej kristjana,

ki je svojo vero živel loĉeno od organizirane religije angleške drĉavne cerkve.

Angleški kralj Karel II je v letu 1660 preklial svoboŝĉine „ne-konformistov”, danes bi rekli „evangelijskih kristjanov”. Bunyan se ni bil pripravljien odreĉi svojim pridigam o Boĝji besedi in so ga tako vrgli v jeĉo Bedfordske grofije, kjer je prestajal svoj zapor dvanajst let dolgo. V tem ĉasu je zaĉel svojo tako bogato pisateljsko pot. Prvo njegovo delo, napisano v jeĉi, vsaj prvi del, je bilo prav *The Pilgrim's Progress*.

Po njegovi izpustitvi je Bedfortska skupnost izbrala Johna Bunyana za svojega pastorka. Njegovo ime med prijatelji je bilo „Bishop Bunyan”, kar odraĝa njegov vodilni poloĝaj med tedanjimi „ne-konformisti”.

A *The Pilgrim's Progress* je bila tista knjiga, ki je naŝla pot v vsako hiŝo in ponesla Bunyanovo reputacijo onstran britanskih otokov, Evrope in Amerike, ko je bil ŝe ĝiv.

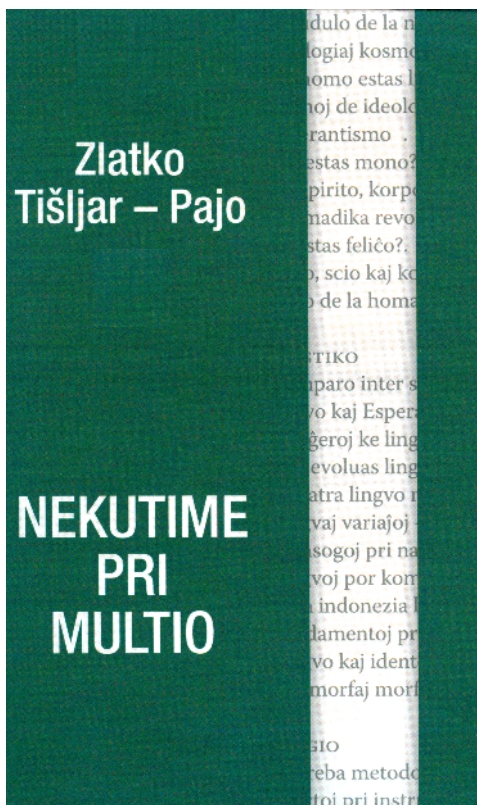
John Bunyan (1628-1688)

Zbirka esejev Zlatka Tišlarja v esperantu

"Nekutime pri multio" estas kolekto de artikoloj kaj eseoj skribitaj por diversaj revuoj, sciencaj gazetoj, konferencoj kaj ankaŭ en mia blogo ĉe ipernity ekestintaj dum lastaj dudek jaroj. Mi selektis, laŭ mia opinio, la plej bonajn kaj decidis aperigi ilin en unu libro kiel rondigita mia verkaro okaze de mia sepdekjariĝo.

Ĝi estas dividita je ok ĉefĉapitroj laŭ kies titoloj videblas la vasto de miaj interesoj kaj okupiĝoj (Biografioj de gravaj esperantistoj, esperantaĵoj, filozofio kaj etiko, lingvistiko, pedagogio, poezio, politiko kaj recenzoj). La legantoj certe ne interesiĝos pri ĉio, sed sendube ĉiu trovos ion interesan por si. Diference de aliaj miaj similiaj libroj, ĉi tie la unuan fojon mi prilaboris ankaŭ politikajn demandojn, pri kiuj kompreneble estas tre diferencaj starpunktoj, sed ĉiukaze ili estas prezentitaj en alia, nekutima maniero.

Zlatko Tišlar

Ovitek knjige

"Nenavado o mnogoĉem" je zbirka ĉlankov in esejev napisanih za različne revije, znanstvene ĉasopise, konferenc in tudi za moj blog na Ipernityju, nastala v zadnjih dvajsetih letih. Izbral sem, po mojem mnenju, najbolĝe in se odloĉil, da jih objavim v knjigi kot zaokroĝitev svojega dela ob moji sedemdesetletnici.

Knjiga je razdeljena na osem poglavij, katerih naslovi kaĝejo ŝirino mojih interesov in dela (biografije pomembnih esperantistov, esperantizem, filozofija in etika, jezikoslovje, pedagogika, poezija, politika in ocene). Bralci gotov ne bodo zainteresirani za vse, toda brez dvoma bo vsak naŝel nekaj zanimivega zase. Za razliko od drugih mojih podobnih knjig, tukaj prviĉ obdelujem tudi politična vpraŝanja, o katerih so, razumljivo, zelo različna staliŝĉa, v vsakem primeru pa so predstavljena na drug, nenavaden naĉin.

Zlatko Tišlar

Esperanto na Ptuj

Ob letoŝnji Paradi uĉenja, ki je potekala 19. maja na Ptuj, smo poiskali sledi esperanta v tem kraju. Milan Jarnoviĉ je poiskal dokumente v ptujskem Arhivu. Ugotovili smo, da je zadnja predsednica esperantske sekcije pri DPD Svobod Ptuja bila Angela Bezjak, s katero smo tudi navezali stike. Janez Zdravec je prispeval svoje zapiske. Priŝli smo do nekaterih zanimivih podatkov, ki vam jih predstavljamo.

Prvi teĉaj esperanta v Sloveniji je bil na Ptuj 1907 leta na ptujski gimnaziji. Torej dvajset let po njegovem nastanku.

Organiziral ga je dr. Ljudevit Koser, ki se je esperanta nauĉil sam. Dr. Ljudevit Koser je bil rojen 1887 leta v Jurŝincih, bil je doktor prava, odlikovani diplomat z znanjem ŝtevilnih tujih jezikov in zelo deloven pionir esperanta v Sloveniji. Po prvem teĉaju je 1908 leta ustanovil tudi prvo esperantsko skupino, v veliki dvorani Narodnega doma priredil leta 1909 esperantsko akademijo, kjer je deklamiral slovenske pesmi v esperantskem prevodu, nato pa ŝe 1910 leta napisal tudi prvi slovenski uĉbenik esperanta z naslovom "Popolna slovnica esperantskega jezika".

Pomemben in svetovno znan je Rudolf Rakuŝa, rojen 1893 v Ormoĝu, uĉitelj in profesor v Mariboru,

stenograf, pedagog, grafolog in esperantist. Kot pedagog je veliko prispeval k metodiki pouĉevanja esperanta z Metodiko pouĉevanja esperanta (ŝe danes priznana kot najbolĝa na svetu) in uĉbenikom esperanta. Rakuŝa je od 1922 leta veliko naredil pri razvoju in pouĉevanju esperanta ter prevajanju. Kot funkcionar je deloval v jugoslovanskih in mednarodnih esperantskih organizacijah. Rakuŝa je tudi pionir metode pouĉevanja zasnovane na pogostnosti besed.

Ptujski esperantist je tudi Alojz Ŝirec, rojen 1942 v Dornavi, pedagog, glavni inŝpektor in predstojnik inŝpektorata za ŝolstvo in ŝport, esperantist postal v petdesetih letih na Ptuj, kjer je tudi vodil teĉaje esperanta. Deloval je tudi v Mariboru in Zvezi esperantistov Slovenije.

Pojavljajo se ŝe druga imena Joĝe Domanjko, Jelka Ŝolgar, Franc Kosec, ki so sodelovali v delu druŝtva in pozneje pri esperantski sekciji DPD Svoboda Ptuj.

Esperantska sekcija pri DPD Svoboda Ptuj je bila 1978 leta odlikovana z obĉinskim priznanjem Veliko oljenko, ki se dodeljuje za izjemne zasluge na podroĉju kulturne dejavnosti.

Vir: Ljudje in dogodki v gibanju za mednarodni jezik

Malkovri Montrealon! | Odkrij Montreal!

En la pasinta numero de nia revueto ni komencis aperigi interesaĵojn el la fora mondo. Tiel ni aperigis la kontrubuaĵon pri la tertremo en Nepalo, kiun skribis nepala esperantisto Razen Manandhar.

En tiu chi numero ni daurigas chi tiun praktikon per teksto el Kanado. En Kibekio aktivas E-societo kebekia, kiu aperigadas sian revuon *La Riverego*. Kun ilia permeso ni kopias ilian artikolon pri Montrealo. Kanadaj esperantistoj deziras ke iu el la sekvaj Uiversalaj Kongresoj okazu en Montrealo kaj chi tie vi legos kial viziti chi tiun urbon.

MV

V preĝnji ŝtevilki naŝega glasila smo zaĉeli z objavami iz daljnega sveta. Tako smo objavili prispevek o potresu v Nepalu "izpod peresa" nepalskega esperantista Razena Manandharja.

V tej ŝtevilki nadaljujemo s prispevkom iz Kanade. V Quibecku deluje esperantsko društvo Esperanto - Societo Kebekia, ki izdaja svoje glasilo *La Riverego*. Z njihovim dovoljenjem povzemamo prispevek o Montrealu. Kanadski esperantisti ŝelijo, da bi se eden izmed prihodnjih Svetovnih kongresov esperantistov (Universala kongreso) odvijal v Montrealu in v tem prispevku piŝejo zakaj obiskati Montreal.

MV

La ĉefurbo de kisoj

Landoj - kaj urboj - ofte havas siajn logotipojn: bildon, kiu plej bone reprezentas ilin. Montrealo havas eĉ du: la oficialan (ĝi similas al floro) kaj tiun de Montreala Turismo, kiu elektis kiel simbolon... kison! Kial kiso? Unue, ĉar en 4 Montrealo (kaj Kebekio ĝenerale) virinoj kisas siajn amikojn kaj amikinojn, simile al pluraj landoj de Eŭropo (kutime dufoje, sur dekstra kaj poste sur maldekstra vango), dum en aliaj kanadaj provincoj kaj en la apuda Usono oni ne kisas, sed brakumas amikojn. Estas ankaŭ plia kialo: se vi rigardos mapon, vi vidos, ke la insulo de Montrealo (ja Montrealo troviĝas sur granda insulo sur la rivero Sankta Laŭrenco), kune kun la apuda insulo, similas al la du lipoj de buŝo, kiuj formiĝis por kiso.

Prestolnica poljubov

Drŝave - in mesta - imajo pogosto simbole: slike, ki jih najbolje predstavlja. Montreal ima celo dve: uradno (podobna cvetu) in drugo montrealskega turizma, ki so kot simbol izbrali... poljub! Zakaj poljub? Najprej zato, ker v Montrealu (in Quebecu na sploŝno) ŝenske poljubljaĵo svoje prijatelje in prijateljice, podobno kakor v ŝtevilnih evropskih drŝavah (obiĉajno dvakrat na desno in nato na levo lice), medtem ko v drugih kanadskih provincaĵ in v sosednjih ZDA prijateljev ne poljubljaĵo, ampak objemajo. Dodaten razlog je: ĉe pogledate na zemljevid, boste videli, da je otok Montreal (Montreal leŝi na velikem otoku na reki Svetega Lovrenca), skupaj z sosednjim otokom podoben ustnicam, pripravljenim za poljub.

Aŭto? Ne! BBMP!

Traveturante diversajn partojn de la urbo, la gvidantino atentigas nin, ke senescepte ĉiuj kvartaloj de Montrealo estas miksaĵo de privataj loĝejoj kaj komercaj ejoj: alivorte, la urbo tute ne havas pure »dormajn« kvartalojn. Malsimile al pluraj aliaj grandaj urboj, Montrealo ankaŭ ne havas danĝerajn kvartalojn kaj estas unu el la plej sekuraj urboj en Nord-Ameriko.

La plejparto de la montrealanoj loĝas je malpli ol 30-minuta veturdistanco de sia laborejo, fiere notas nia gvidantino, kaj la plej ofta maniero iri de punkto A al punkto B en la urbo estas "BBMP": bicikle, buse, metroe kaj piede! Multaj urboj en Nord-Ameriko estis planitaj por aŭtomobilistoj, sed Montrealo estas iom escepta: ĝi estis planita por piedirantoj, biciklistoj kaj uzantoj de publika transporto: dum aliaj urboj de Nord-Ameriko pli kaj pli ekspansiis al antaŭurboj, por pli malmultekostaj terenoj kaj pli grandaj domoj, Montrealo faris la malon: oni konstruis bonan transportsistemon, kun metroo plene subtere, por ke ĝi funkcii seninterrompe en kiu ajn vetero; oni faris biciklajn vojojn (kies kvanto grandiĝas preskaŭ ĉiujare) kaj eĉ konstruis la tutan subteran urbon. En Montrealo oni ankaŭ severe limigas la altigon de prezoj por loĝejoj, tiel ke ĝi estas unu el la plej malmultekostaj urboj en Nord-Ameriko. Ĉio ĉi donis bonajn rezultojn: la montrealanoj adoras sian buntan kaj amuzeman urbon, kaj la plejparto de miaj amikoj ne povas imagi ŝanĝi la komforton de la urba vivo por pli granda domo en antaŭurbo.

En Montrealo oni piediras kaj biciklas en kiu ajn vetero (jes, iuj frenezuloj biciklas ankaŭ vintre!), sed somere oni promenas eĉ pli, ĉar pluraj stratoj fariĝas plene piedireblaj (tute fermitaj al aŭtoj). »Plie, vi eĉ povas peti ke la urbo fermu vian straton por kelkaj horoj. Ni diru, ke vi havas naskiĝtagon kaj volas fermi straton apud via domo por festi kun viaj najbaroj kaj amikoj. Simple avertu la urbon, kaj vi eĉ ricevos du policistojn - komence kaj fine de la strato, kaj la policistoj ĝentile avertos la aŭtanojn, ke la strato estas fermita por kultura evento«, diras nia gvidantino. Mia edzo kaj mi interŝanĝas signifoplenajn rigardojn: ĉu ni petu fermi straton speciale por ni, por novkreota montreala Esperanto-festivalo?!

Avto? Ne! KAPP!

Pri prevozu skozi razne dele mesta, nas je vodiĉka opozorila, da so brez izjeme vsa okroĵja Montreala meŝanica zasebniĥ stanovanj in komercialniĥ zgradb, z drugimi besedami, mesto nima »spalniĥ« sosesk. Za razliko od nekateriĥ drugiĥ veĉjiĥ mest, Montreal tudi nima nevarne soseske in je eno od najbolj varniĥ mest v Severni Ameriki.

Stanovanja veĉine prebivalcev Montreala so manj kot 30 minut voŝnje oddaljena od njiĥoviĥ delovniĥ mest, ponosno poudari naŝa vodiĉka. Najbolj pogost naĉin potovanja od toĉke A do toĉke B v mestu je "KAPP", torej s kolesom, z avtobusom, podzemno ŝezelznico in peŝ! Veliko mest v Severni Ameriki je naĉrtovaniĥ za avtomobiliste, vendar je Montreal nekako izjema, bil je naĉrtovan za peŝce, kolesarje in uporabniĥe javnega potniŝkega prometa, medtem ko so se druga mesta v Severni Ameriki, vse bolj in bolj ŝirila v predmestja, na ceneŝa obmoĉja in veĉje hiŝe. Montreal je ravnal ravnobratno: zgradili so dober transportni sistem, z metrojem v celoti pod zemljo, tako da deluje neprekinjeno v vsakem vremenu; naredili so

Bicikloj en Montreal | Kolesa v Montrealu

kolesarske steze (kateriĥ ŝtevilo raste skoraj vsako leto) in celo zgradili celotno podzemno mesto. V Montrealu so tudi moĉno omeĵili poveĉanje cen stanovanj, tako, da je eno najceneŝiĥ mest v Severni Ameriki. Vse to je dalo dobre rezultate: Prebivalci Montreala oboŝujejo svoje pisano in zabavno mesto, veĉina moĵiĥ prijateljev si ne more predstavljati zamenjave udobja urbanega ŝivljenja za veliko hiŝo v predmestju.

V Montrealu hodiĵo in kolesariĵo v vsakem vremenu (da, nekateri norci kolesariĵo tudi pozimi!), toda v poletniĥ meseciĥ hodiĵo ŝe veĉ, saj je veliko ulic namenjenih peŝcem (so popolnoma zaprte za avtomobile). »Ŝe veĉ, laĥko celo zaprosite, da mesto zapre vaŝo ulico za nekaj ur. Recimo, da imate rojstni dan in ŝelite zapreti ulico poleg vaŝe hiŝe, da bi praznovali s voĵimi sosedo in prijatelji. Preprosto zaprosite mesto in celo dobiĥe dva policijska avtomobila - na zaĉetku in na koncu ulice policija vljudno opozori priŝleke, da je ulica zaprta zaradi kulturnega dogodka«, pravi naŝa vodiĉka. Z moŝem imava podobne poglede: ali naj bi prosili za zapiranjeno ulico posebej za nas, za novoustanovljen Montrealski Esperantski festival?!

32 kilometroj subtere

La fama strato Sainte-Catherine estas, laŭ nia gvidantino, la plej granda butikuma strato en Kanado, sed la 15 km da vendejoj, kiujn oni vidas de sur la strato, estas nur la supra parto de la glacimonto, ĉar la pli granda parto de la butikoj troviĝas ne surtere, sed subtere! »Kiam, laŭ vi, oni plej ofte iras butikumi subtere?«, demandas la ekskursgvidantino. »Kiam neĝas!« tuj respondas niaj gastoj. »Fakte, ne — kiam pluvas«, ŝi korektas kun rideto: »La montrealanoj toleras neĝon (eĉ se ili foje plendas pri ĝi...), sed ili tute abomenas pluvon«. La montreala subtera urbo

32 kilometrov pod zemljo

Znamenita ulica Sainte-Catherine je, po naŝi vodiĉki, najveĉja nakupovalna ulica v Kanadi, ampak 15 km trgovin, ki jih vidite na cesti, je samo zgornji del ledene gore, saj veĉji del trgovin ne najdemo na povrŝini, ampak pod zemljo! »Kdaj mislite se najbolj pogosto kupuje pod zemljo?« vpraŝa vodiĉka. »Ko sneĝi!« so takoj odgovorili gastje. »V resnici, ne - ko deĝuje,« je popravila z nasmehom: »Prebivalci Montreala prenaŝajo sneg (ĉetudi se vĉasiah pritoĝujejo zaradi njega...), vendar vsi sovraĝijo deĝ«. Podzemno mesto Montreala (uradno, »RESO« iz francoske besede

Montreal - Subtera urbo | Podzemno mesto

(oficiale, »RÉSO«, homofono de la franca vorto «réseau» - »reto«) estas plia unikaĵo de la urba planado de Montrealo kaj la plej granda subtera urbo en la mondo. 32 kilometrojn longa (duoblo de la larĝeco de la insulo!), klimatizita kaj kun natura lumo, ĝi interligas la tutan urbocentron en gigantan reton de tuneloj, vendejoj, restoracioj, bankoj, stacidomoj, universitatoj, kongresejoj, biblioteko kaj, kompreneble, metroo: jen perfekta loko por perdiĝi... kaj retrovi sin en iu butikoj, aĉetante novajn ŝuojn (kio ŝajne tro ofte okazas al mi). La butikoj funkcias tra la semajno, ofte eĉ ĝis malfrue kaj ankaŭ semajnfine, pri kio Clay surpriziĝis: ja en Okcidenta Eŭropo ili ofte fermiĝas frue kaj ofte ne funkcias dimanĉe - sed ne en Nord-Ameriko!

Vivi malpli rapide

Kiam la usona kafej-ĉeno Starbuck's venis al Montrealo, ĝi devis ŝanĝi la originalan planon de kafejoj por inkluzivi pli grandajn spacojn por sidi, rakontas al ni la ĉiĉeronino: jes ja, en Montrealo oni estas malpli hastemaj ol en aliaj partoj de Nord-Ameriko kaj oni preferas trinki kafon sidante en kafejo anstataŭ rapidante sur la strato, kaj certe ne en la aŭto. Kial do la vivoritmo en Montrealo estas pli malrapida? Interalie, dank' al multaj enmigrantoj el mediteraneaj landoj, kiuj preferas malpli streĉan vivoritmon.

»réseau« - »mreĝa«) je ŝe naprej posebnost urbanega naĉrtovanja Montreala in je najveĉje podzemno mesto na svetu. Kar 32 kilometrov dolgo (to je dvakratna ŝirina otoka!), klimatizirano in z naravno svetlobo, povezuje celotno mestno srediŝĉe z ogromno mreĝo predorov, trgovin, restavracij, bank, ŝezelzniŝkih postaj, univerze, kongresnih centrov, knjiĝnico in, seveda, metro: odliĉen kraj, da se izgubite ... in se znajdete v neki trgovini, ko kupujete nove ĉvjlje (kar se mi prepogosto zgodi). Trgovine delajo ĉez teden, pogosto celo dolgo zveĉer in ob vikendih, kar preseneĉa, v zahodni Evropi pogosto zaprejo zgodaj in pogosto ne delajo v nedeljo - ne pa tudi v Severni Ameriki!

Ĝivi poĉasneje

Ko je ameriŝka veriga kavarn Starbuck priŝla v Montreal, je morala spremeniti prvotni naĉrt kavarn, da bi naredila veĉji prostor za sedenje, pripoveduje vodiĉka: da res, v Montrealu manj hitijo kot v drugih delih Severne Amerike in raje pijejo kavo sede v kavarni namesto med hitenjem po ulici in zagotovo ne v avtu. Zakaj je potem ritem ŝivljenja v Montrealu poĉasneŝi? Med drugim zaradi ŝtevilnih priselencev iz sredozemskih drĝav, ki imajo raje manj naporen ritem ŝivljenja.

Tie, kie vintre kuŝas neĝo, en somero estos multaj terasoj, kie oni sidos ĝis malfrunokte kafumante, manĝante kaj ĝuante bieron aŭ vinon kun amikoj. »Laŭ la kvanto da mikrobierejoj, Montrealo cedas sian lokon nur al Belgio kaj Germanio«, diras nia ĉiĉeronino, kiu ankaŭ gvidas manĝaĵ-ekskursojn, aldonante, ke ne estas eĉ unu manĝaĵ-revuo, kiu ne dediĉis la tutan numeron al Montrealo, aparte fama pro sia kuirarto. Tamen, oni bone manĝas ne nur en multekostegaj restoracioj : eĉ apudstrata sandviĉejo, se ĝi ne faras la sandviĉojn bone, fermiĝos, pro granda konkurenco. Multaj montrealaj restoracioj ankaŭ permesas alporti sian propran vinon aŭ bieron (serĉu ŝildon »apportez votre vin«) — kio multe malgrandigas vian fakturon, kaj alporti siajn proprajn trinkaĵojn en tiuj lokoj ne estas vidata malbone.

Urbo kreema

Kreemo estas aparta trajto de la montreala karaktero: la urbo de festivaloj (somere en Montrealo okazas ĉirkaŭ naŭdeko!), muziko, modo, videoludoj, kino-arto kaj arkitekturo, Montrealo estas rafinita kombinaĵo de

Tam, kjer je pozimi leži sneg, bo poleti veliko teras, kjer bodo sedeli pozno ponoĉi ob kavi, jedi in bodo uĝivati pivo ali vino s prijatelji. »Glede na ŝtevilo majnhnih pivovarn je Montreal primerljiv le z Belgijo in Nemĉijo«, pravi naŝa vodiĉka, ki vodi tudi pouĉne izlete o hrani, in dodala, da niso samo predstavitve hrane, namenjene Montrealu, ki slovi po svoji kuhinji. Vendar je mogoĉe dobro jesti ne le v dragih restavracijah, ampak tudi poleg ceste pri ponudniku sendviĉev, ker ĉe ti ne delajo dobrih sendviĉev, morajo zapreti zaradi velike konkurence. Veliko montrealiskih restavracij dovoljuje, da prinesete svoje vino ali pivo (poiŝĉite napis »apportez votre vin«) - kar moĉno zmanjŝa vaŝ raĉun. Prinaŝanje svoje lastne pijaĉe v teh krajih ne jemljejo za slabo.

Ustvarjalno mesto

Ustvarjalnost je posebna znaĉilnost montrealseka znaĉaja: mesto festivalov (poleti priredijo pribliĝno devetdeset festivalov!) glasbe, mode, video iger, filmske umetnosti in arkitekture, Montreal je prefinjena

Montreal - gotika anglikana katedralo | katedrala v gotskem stilo

novaj kaj malnovaj elementoj, kiuj kunvivas en harmonio, sen ke unu parto dominu la alian. Bona ekzemplo de tiu kunvivado estas la »Katedralaj promenadoj«: tiel nomiĝas la parto de la montreala subtera urbo, kiu troviĝas tuj sub bela gotika anglikana katedralo, konstruita en la 19-a jarcento kaj daŭre funkcianta. Kial ĝi estas tiom speciala? Ĉar oni konstruis parton de la subtera urbo rekte sub ĝi! Atentemuloj ankaŭ notos, ke la apuda altega ultramoderna konstruaĵo, en kiu respeguliĝas la preĝejo, havas gotik-formajn fenestrojn, kaj ĝia supro similas al mitro (t.a. alta dupinta kapvesto) de episkopo - omaĝe al sia najbara katedralo.

kombinacijo starih in novih elementoj, ki sobivajo v harmoniji, ne da bi ena stran prevladala drugo. Dober primer tega soĝitja je »promenada katedrale«, tako se imenuje del podzemnega mesta Montreal, ki je tik pod lepo gotsko anglikansko katedralo, zgrajeno v 19. stoloĉtju, ki od takrat neprekinjeno deluje. Zakaj je tako posebna? Ker so zgradili del podzemnega mesta neposredno pod njo! Pozorni opazovalci tudi ugotovijo, da ima sosednja ogromna ultramoderna stavba, v kateri odseva cerkev, gotsko oblikovana okna, in vrh zgradbe je podoben mitri (to je visokemu ŝkofovskemu pokrivalu z dvema konicama) v ĉast sosednji katedrali.

La Reĝa Monto

La lastan tagon ni invitis niajn gastojn al la Reĝa Monto: Mont Royal, kiu donis sian nomon al la urbo. Laŭ unu rakonto, kiam Jacques Cartier, franca esploristo de la 16-a jarcento, alvenis al la supro de la monto kaj de ĝi rigardis al la riverego, li diris, ke la vido de la monto estas vere reĝa. Mi ne scias ĉu tio veras aŭ ne, sed mi atestas, ke la vido de la monto ja estas reĝa : la blanka neĝa trankvilo de la vintro estas same bela kiel la verda abundo de la somero. 233 metrojn alta, la Reĝa Monto estas grandega parko tute meze de la urbo kaj estas ŝatata de montrealanoj en ĉiu sezono: somere por promeni, pikniki kaj bicikli, kaj vintre por skii, sketi, neĝoŝui aŭ simple promeni — kaj foti sciurojn en ĉiu sezono (ankaŭ Clay ne povis rezisti tiun tenton)! Ĉar Montrealo estas insulo, sciuroj abundas en nia urbo (ili ja ne povas naĝi por eliri de la insulo !), kaj ili aparte multas sur la Reĝa Monto, je granda amuziĝo de turistoj kaj novaj enmigrintoj.

Yevgeniya (Ĵenja) Amis

Kraljevi hrib

Naŝe gaste vabimo tudi na kraljevi hrib Mont Royal, ki je dal ime mestu. Po pripovedovanju je Jacques Cartier, francoski raziskovalec iz 16. stolecia, priŝel na vrh hriba in gledal veliko reko in dejal, da je pogled z gore resniĉno kraljevski. Ne vem, ali je to res ali ne, ampak potrijjem, da je pogled z gore res kraljevski: beli sneĝni mir zime je tako lep kakor zeleno obilje poletja. Visok 233 metrov, je kraljevski hrib ogroman park v mestu, priljubljen pri prebivalcih Montreala v vsakem letnem ĉasu: poleti za sprehod, piknik in voĝnjo s kolesom, pozimi za smuĉanje, drsanje ali pa preprost sprehod - in fotografiranje veveric v vseh letnih ĉasih Ker je Montreal otok, je veliko veveric v naŝem mestu (ne morejo odplavati z otoka!), zlasti veliko jih je kraljevem hribu, v veliko zabavo turistov in novih priselencev.

*Evgenija (Ĵenja) Amis
Prevedel Milan Jarnoviĉ*

Montreal - La reĝa monto | Kraljevi hrib

Yevgeniya (Ĵenja) Amis naskiĝis en Kievo (Ukrainio).

De 2005 tra septembro 2010 ŝi vivis en Atlanta, Georgia. Ŝi nuntempe loĝas en Montrealo, Kanado. Ŝi diplomiĝis kiel ĵurnalisto kaj redaktoro (rusa kaj ukraina) en Nacia teknika universitato de Ukrainio, Presista kaj eldonista departemento.

En Ukrainio, ŝi laboris kiel ĵurnalisto kun kelkaj gazetoj kaj revuoj, ŝi skribis plejparte pri turismo. De 2002 ĝis somero 2007, ŝi estis la redaktoro de Kontakto, - soci-kultura revuo de UEA / TEJO; ŝi estis kunredaktoro de TEJO Tutmonda (2004-2006) kaj Esperanto USA (2005-2007). En 2006-2010, ŝi laboris kun la Amerika ruĝa kruco kiel kontrolisto de datenbazo kaj rekta poŝto kaj kiel merkata analizisto.

Yevgeniya estas rozkrucano; ŝi amas redaktado, tradukado kaj lingvoj; Yevgeniya amas ĉiujn bestojn, precipe hundojn, kaj irado en naturon.

Evgenija (Ĵenja) Amis je bil rojena v Kijevu (Ukrajina).

Od 2005 leta do septembra 2010 je živila v Atlanti, Georgia. Sedaj živi v Montrealu v Kanadi. Diplomirala je kot novinarka in urednica (rusko in ukrajinsko) na Narodni tehniĉni univerzi v Ukraini, Tiskarski in zaloĝniŝki oddelek.

V Ukraini, je delala kot novinarka z veĉ ĉasopisi in revijami, najveĉ je pisala o turizmu. Od 2002 leta do poletja 2007 je bila urednica Kontakto, socialnokulturne revije UEA / TEJO; je bila sorednica TEJO Tutmonda (2004-2006) in Esperanto USA (2005-2007). V obdobju 2006-

2010 je delala na ameriŝkem Rdeĉem kriĝu kot nadzornica podatkovne baze in direktne poŝte ter kot trĝni analitik.

Yevgeniya je Roĝnokriĝarka; ljubi urejanie, prevajanie in jezike; Yevgeniya ljubi vse živali, predvsem pse in sprehode v naravi.

Pogled na emigracijske tokove skozi Zamenhofove naočnike...

Rigardo al la migrantaj fluoj tra la okulvitro de Zamenhof...

Ĉu d-ro Zamenhof fariĝis oftalmologo, do okulkuracisto, ĉar li jam ekde sia junaĝo havis malbonan vidon, ne estas konate, sed estas konate, ke li malbone toleris rigardon sur la sangon kaj tiel li nur malfacile povus praktiki la ĝeneralan kuracistan servon, kiu en lia tempo estis multe pli ligita kun la sango ol tio okazas niatepe. Ĉiukaze liaj rondaj okulvitroj estas la parto de lia karakteriza imago de bonkora kaj aminda homo, la tipo, kia en nia tempo ĉiam pli fariĝas raraĵo.

La parolanto de la internacia lingvo de Zamenhof ĝuste en tiuj ĉi tagoj, kiam la eŭropa politiko ne scias, kio koncerne Eŭropon okazas, kaj ĝi el la antaŭvidita konstruĝeniera skipo jam delonge fariĝis iaspeca konfuza fajrobrigado, kiu kuras de iu scenejo al la alia, provante estingi fajron, multfoje per fluaĵo, kiu mem facile brulas, multfoje ankaŭ per akvo, kiam temas pri la fajro, kaŭzita per la rektkonekto en la elektra kondukilaro, estas sub defio sin demandi, ĉu la spirito de la lingvo, por kiu li decidiĝis el la humanecaj motivoj, povas la demandon pri la aŭtentaj aŭ eble ankaŭ ŝajnaj rifuĝintoj, prilumi kaj klarigi pli bone, kiel tion povas fari la tag-taga politiko kaj la gazetaro kaj la televidaj kaj radiaj raportoj. Ke Zamenhof, kiu jam tuj dekomence rezignis pri ĉiuj aŭtoraj kaj aŭtoritataj rajtoj aŭ privilegioj koncerne la lingvon, kiun li donacis al la homaro, por la uzantoj de lia lingvo tamen ĝis nun estas la plej forta aŭtoritato ne nur kaze de la lingvaj, sed ankaŭ de la moralaj demandoj, koncernantaj la kunvivadon inter la homoj kaj popoloj, estas ekster debato. Kio do estus pli natura ol ke la parolanto de la internacia lingvo ankaŭ ĉi tie simile, kiel en similaj kazoj procedas kristano, kiu ŝparas multan nebezonatan teorion klopodon, kiam li simple sin demandas: Kiamaniere en tiu ĉi kazo parolus kaj procedus Kristo? La esperantisto apud sia konsultiĝo kun sia savanto, se temas pri kristano, demandus sin ankaŭ: Kiamaniere en tiu ĉi kazo parolus kaj procedus Zamenhof?

Ĉi tie endas mencii ankoraŭ unu similecon inter ambaŭ identokampoj. Kiel la kristano, ankaŭ la esperantisto, krom en minora amplekso kun la anarkiistoj de Lanti, kiuj intertempe jam pliparte estas la forgesita parto de la esperanta historio, estas legitimisto, kiu estimas la ŝtatan ordon kaj la aŭtoritaton, eĉ se tiu al li ne estas amika, kiel ankaŭ la cara aŭtoritato de Rusio ne estis amika al la esperantistoj kaj jam je la komenco (1895) la unua esperanta gazeto *La esperantisto*, aperinta en Nurenbergo (Nürnberg), havante la plimulton da siaj abonantoj en Rusio, ĉar en ĝi aperis traduko de la eseo de Tolstoj *Prudento kaj kredo*, estis en Rusio malpermesita. La religia batalo inter la imperia ortodoksio kun ĉiuj grandaj sacerdotaj kaj eklaziaj privilegioj kaj riĉaĵoj, kaj la kompreno de la evangelio laŭ Tolstoj, okazis tuj je la komenco de la esperanta historio.

La unua generacio de la esperantistaro en la rusa carlando, kiel tion bone montris dum iu sia prelego d-ro Giorgio Silfer, estis unuflanke la judaj rabenoj kaj aliaj pli

Pogled na emigracijske tokove skozi Zamenhofove naočnike...

Ali je dr. Zamenhof postal oftalmolog, torej oĉesni zdravnik, ker je imel že od mladosti slab vid, ni znano, znano pa je, da je slabo prenaŝal pogled na kri in bi tako teĝko opravljaj sploŝno zdravniŝko prakso, ki je v tistem ĉasu imela veliko veĉ opraviti s krvjo, kakor je to danes. Vsekakor pa so njeĝovi okrogli naoĉniki del njeĝove znaĉilne podobe dobrotnega in ljubezniveĝa ĉloveka, tipus, ki v naŝem ĉasu postaja vse bolj redek.

Govorec Zamenhofoveĝa mednarodnega jezika pa je prav v teh dneĝ, ko evropska politika ne ve, kaj se z Evropo dogaja in je iz zamiŝljenega gradbenega inĝeniringa že davno postala nekoliko zmedena gasilska brigada, ki teka od prizoriŝĉa do prizoriŝĉa in skuŝa gasiti, velikokrat s tekoĉino, ki je sama vnetljiva, velikokrat tudi z vodo, ko gre za ogenj, povzroĉen s kratkim stikom v elektriĉni napeljavi, izzvan, da se vpraŝa, ali mu duĝ jezika, za katereĝa se je odloĉil iz ĉlovekoljubnih pobud, lahko vpraŝanje resniĉnih in morda tudi laŝnih beguncev, osvetli in razjasni bolje, kakor to more dnevna politika in dnevni tisk ali dnevna televizijska in radijska poroĉila. Da je Zamenhof, ki se je sicer na samem zaĉetku odrekel vsem avtorskim in avtoritarnim pravicaĝ ali privileĝijem glede jezika, ki ga je poklonil ĉloveŝtvo, za uporabnike njeĝoveĝa jezika kljub temu vse do danes najmoĉnejŝa avtoriteta ne samo v jezikovnih, ampak tudi moralnih vpraŝanjih, ki zdevajo soŝitje med ljudmi in narodi, je nesporno. Kaj je torej bolj naravnega, kakor da govorec mednarodnega jezika tudi tu ravna podobno, kakor ob podobnih reĉeh ravna kristjan, ki si prihrani veliko nepotrebneĝa teoretiĉnega truda, ko se preprosto vpraŝa: Kako bi ob teĝ zadevi govoril in ravnal Kristus? Esperantist pa se poleg konzultacije z odreŝenikom, ĉe gre za kristjana, vpraŝa tudi: Kako bi ob teĝ zadevi govoril in ravnal Zamenhof?

Ob tem je treba omeniti ŝe eno podobnost med obema identitetaĝ. Kakor kristjan, je tudi esperantist, razen v manjŝinskem primeru Lantijevih anarhistov, ki pa so medtem že v glavnem pozabljeni del esperantske zĝodovine, legitimist, ki spoŝtuje drŝavni red in oblast, tudi ĉe mu ta sama ni naklonjena, kakor tudi ruska carska oblast ni bila naklonjena esperantistom in je že na samem zaĉetku (1895) prepovedala priĝajanje prveĝa esperantskeĝa ĉasopisa *La Esperantisto*, ki je izĝajal v Nurenberĝu, najveĉ naroĉnikov pa je imel v Rusiji, ker je v njeĝ izŝel prevod Tolstojeveĝa spisa *Prudento kaj kredo* (Pamet in vera). Verski boj med drŝavnim imperatorskim pravoslavjeĝ z vsemi velikimi duhovniŝkimi in cerkvenimi privileĝiji in bogastvi, in tolstojanskim razumevanjeĝ evangelija, je bilo prisotno na samem zaĉetku esperantske zĝodovine.

Prva generacija esperantistov v ruskem carstvu, kakor je to dobro prikazal v nekem svojem predavanju dr. Giorgio Silfer, pa so bili na eni strani judovski rabini in

kleraj judoj en Ruslando, aliflanke la adeptoj de Tolstoj, do tiuj, kiuj volis vivi laŭ la evangelio de Kristo.

Sen tiuj du grupoj de la unuaj esperantistoj tiu ĉi lingvo formortus jam kelkajn jarojn post la estiĝo. La judoj pli forte rememoris la raporton pri la kreado (1 Mos), kiu ankaŭ montras, kiamaniere Dio donis al la homo la lingvon, kaj kiel Li invitis al la kunformado de la lingvo jam Adamon, kio faras la bazon por kompreni la principon de Esperanto; la tolstoĵanoj estis pli interesitaj pri la principo, laŭ kiu okazis la pentekosta miraklo en Jerusalemo (Ago 2) kaj pri la ordo de Kristo, kiun poste esprimis ankaŭ Paŭlo, ke oni portu la ŝarĝojn unu al la alia (Mat 7,12; Gal 6,2), sekve ankaŭ la ŝarĝon de la plurlingveco, kiun ĝuste la komuna lingvo kiel la dua lingvo por ĉiu homo helpas porti plej juste kaj efike. Zamenhof neniam ribelis kontraŭ la aŭtoritatoj, li respektis la leĝojn kaj iu ajn subfosado de la ŝtata kaj jura ordo estis al li fremda, kvankam la imperio, kies subulo li estis, nome la rusa, tiun ĉi lojalecon nek observis nek kompensis. Agnoskojn por sia granda verko li ricevis de la regnestroj de la eŭropa Okcidento, antaŭ ĉio de Anglio, kio faras paradokson, kiun kelkaj niaj klopodantoj (mi evitas la klasikan esperantan nocion »samideanoj«, ja ni havas komunecon en la lingvo kaj en la principa filantropio, sed en ĉio alia ni havas diversan pensadon kaj kredon) ne povas kompreni, ja ili estas kaptitoj de la ideologia antaŭjuĝo, laŭ kiu la angla lingvo estas la plej granda malhelpo kaj kontraŭeco de la internacia lingvo.

Zamenhof siajn rigardojn sur la kunvivado de la nacioj kaj iliaj unuopaj nacioj en la politika senco plej klare esprimis en sia *Alvoko al la diplomatoj* en la jaro 1915, do meze de la unua mondmilito, publikigita en la angla gazeto *The Esperantist* en Esperanto kaj en la angla traduko. Jam en la enkonduka parto li diris viziajn vortojn, kiuj ankaŭ malĝoje plenumiĝis:

„Kiam vi kunvenos post la plej ekstermanta milito, kiun iam konis la historio, vi havos antaŭ vi eksterordinare grandan kaj gravan taskon. De vi dependos, ĉu la mondo havu de nun fortikan pacon por tre longa tempo kaj eble por ĉiam, aŭ ĉu ni havu nur kelktempan silenton, kiun baldaŭ denove interrompos diversaj eksplodoj de intergentaj bataloj aŭ eĉ novaj militoj.”

Zamenhof estis homo de la plej vastaj kaj profundpenetraj rigardoj. Li antaŭvidis estiĝon de la Unuiĝintaj ŝtatoj de Eŭropo, li antaŭvidis la tuteŭropan altan kortumon, tamen ĉion en alia senco ol tio efektivigis nuntempe, nome en la ŝlosilo de la justeco kaj interkonsento surbaze de la egalrajto. Tiel li diras en tiu apelacio inter alio:

„Oni scias ja tre bone, ke la vortoj ‚patrujo en danĝero‘ ne signifas, ke iu volas deŝiri parton de nia patrujo kaj ĵeti ĝin en la maron, aŭ ke iu volas rabi por si la havon de ĝiaj loĝantoj, sed plej ordinare tiuj vortoj signifas simple: ‚Minacas danĝero, ke sur ia terpeco, kie ĝis nun mia gento estis mastro kaj aliaj homoj estis nur pli aŭ malpli tolerataj, morgaŭ eble alia gento fariĝos mastro kaj mia gento estos nur tolerata.’”

aliflanke la adeptoj de Tolstoj, do tiuj, kiuj volis vivi laŭ la evangelio de Kristo.

drugi bolj izobraženi Judje v Rusiji, na drugi pa tolstoĵanci, se pravi tisti, ki so hoteli živeti po Kristusovem evangeliju. Brez teh dveh skupin prvih esperantistov bi ta jezik zamrl že nekaj let po svojem nastanku. Judje so se bolj spominjali poročila o stvarjenju, ki prikazuje tudi, kako je Bog dal človeku jezik, čemu mu ga je dal, in kako je k sooblikovanju jezika povabil že Adama, kar je osnova za razumevanje esperantskega principa; tolstoĵanci pa so bili bolj pozorni na načelo, po katerem se je dogajal binškošni ĉudež v Jeruzalemu, in na Kristusovo naročilo, ki ga potem izrazi tudi Pavel, naj drug drugemu nosimo bremena, torej tudi breme večjezičnosti, ki ga prav skupni jezik kot drugi jezik vsakega človeka pomaga nositi najbolj pravično in učinkovito. Zamenhof se nikoli ni upiral oblastem, spoštoval je zakone in mu je bilo vsako spodnašanje državnega in pravnega reda tuje, čeprav mu carstvo, katerega podanik je bil, namreč rusko, te lojalnosti ni niti upoštevalo niti vračalo. Priznanja za svoje veliko delo je dobil pri vladarjih evropskega zahoda, predvsem v Angliji, kar je paradoks, ki ga nekateri naši sotrudniki (izogibam se klasičnemu esperantskemu izrazu »samideanoj« - somišljeniki, saj imamo skupnost v jeziku in načelni človekoljubnosti, v vsem drugem pa smo povsem različnega mišljenja in verovanja) ne morejo razumeti, saj so ujeti v napačen in Zamenhofu nasprotujoč ideološki predsodek, da je angleščina največja ovira in nasprotnica mednarodnega jezika.

Zamenhof je svoje poglede na sožitje narodov in njihovih posameznih pripadnikov v političnem smislu najbolj jasno izrazil v svojem *La alvoko al la diplomatoj* (Klic diplomatom) leta 1915, torej sredi prve svetovne vojne, objavljen v angleškem časopisu *The Esperantist* v esperantu in angleškem prevodu. Že v uvodnem delu je povedal vizionarske besede, ki so se tudi žalostno izpolnile:

„Ko se boste sestali po najbolj morilski vojni, ki jo je kdaj poznala zgodovina, boste imeli pred seboj izredno veliko in pomembno nalogo. Od vas bo odvisno, ali naj ima svet odslej trden mir za zelo dolgo časa in morda za vedno, ali pa naj bi imeli le začasno utišanje, ki ga bi kmalu prekinile razne eksplozije mednarodnih bojev ali celo novih vojn.”

Zamenhof je bil človek najširših in prodornih pogledov. Predvidel je nastajanje Združenih držav Evrope, predvideval je evropsko višje sodišče, vse pa v drugačnem ključu, kakor se to dogaja danes, namreč v ključu pravičnosti in sporazumnosti na podlagi enakopravnosti. Tako pravi v tem apelu med drugim:

„Zelo dobro vendar vemo, da besede, ‚domovina v nevarnosti‘ ne pomenijo, da kdo hoče iztrgati del naše domovine in ga vreči v morje, ali da si kdo hoče prisvojiti imetje njenih prebivalcev, pač pa najbolj običajno te besede preprosto pomenijo: ‚Grozi nevarnost, da bo na kosu zemlje, kjer je doslej moj narod bil gospodar in so bili drugi ljudje le bolj ali manj tolerirani, mogoče jutri kak drug narod postal gospodar in moj narod samo toleriran.’”

El tiu politika kaj morala dokumento oni ne povas senpere dedukti la solvon, kiun Zamenhof estus proponinta por tio, kio en Eŭropo okazas en nia tempo, ja li tie parolis pri la postmilita justa aranĝo de Eŭropo. Sed ĉiukaze oni el liaj principoj povas konkludi ankaŭ pri tio, kiamaniere li estus ilin utiliginta en tia kazo, kia nun troviĝas antaŭ ni.

Ĉiukaze Zamenhof ankaŭ en la kazo de amasa transmigrado de pliparte islama loĝantaro en Eŭropon sen respekto al la ŝtataj limoj, al la ŝtataj aŭtoritatoj kaj al la indiĝena loĝantaro unue estus uzinta sian unuan principon, ke la anoj de iu ajn etna, lingva, religia kaj civita grupo unuarange estas homoj kaj tiel indaj de estimo kaj prijuĝo nur laŭ ilia konduto kaj agado kaj ne laŭ ilia aparteno aŭ deveno. Ne, de kie ili venas, sed, kiel ili kondutas kaj agas. Zamenhof ne estus havinta timon, ke tiuj alvenintoj povus ŝanĝi la religian, kulturalan kaj eble ankaŭ lingvan bildon de Eŭropo, ja li tro bone sciis, ke preskaŭ neniuj el la etnoj, kiuj nuntempe vivas en Eŭropo havas eŭropan originon, sed la mezopotaman, ke do ankaŭ la nunaj germanoj, francoj, svedoj, sed ankaŭ ĉiuj slavaj nacioj, kiel ĉiuj aliaj, devenas el la regiono inter la durivero de Eŭfrato kaj Tigriso, kie laŭ la raporto pri la kreado estis farita la unua homa paro. Ankaŭ la nacioj el la antaŭa, ankoraŭ unueca homaro, devenis el Babilono, pri kio raportas la 11-a ĉapitro de Genezo. Kaj li ankaŭ sciis, ke neniuj, estante eĉ tiom violenca, de la homo aŭ de la nacio povas forpreni tion, kiamaniere oni sentas, kredas, pensas kaj kiel oni tion diras aŭ skribas, se tiuj unuopaj personoj kaj la tuta nacio mem ne estas pretaj tion forgesi aŭ demeti pro la utiloj, kiujn ili per tio esperas atingi. Tiel ankaŭ Eŭropo ne povas esti islamigita fare de la islamanoj, tion povas fari nur eŭropanoj mem, kaj en la kreskanta mezuro ili tion jam faras. Al slovenoj neniuj niatempe malpermesas uzi ilian lingvon, sed ĝuste en siaj plej altaj edukaj kaj sciencaj institucioj, kiuj devus esti ankaŭ la plej kvalifikitaj gardantoj de la slovena lingvo kaj kulturo, iom post iom la slovena lingvo estas forpuŝata profite je la malplialta nivelo de la kvazaŭ internacia angla lingvo. Zamenhof, se oni havus intencon lin aŭskulti, sed jam lia *Alvoko al la diplomatoj* de neniuj estis prenita serioze, kvankam li en sia antaŭvideco kaj profundo granddistance superis tion, kion la diplomatoj de tiu tempo havis en siaj pensoj kaj koroj, estus proponinta tiujn homojn, kiel ajn ili venis en niajn lokojn, akcepti tiel, kiel li mem en sia domo akceptis ĉiun pacienton, kiu venis al li por ricevi kuracitan terapion, eĉ ne havante monon por pagi la intervenon, kaj li al miloj da tiaj faris sian medicinan servon senpage, kaj kiel li akceptis ĉiun parolanton de la internacia lingvo, kiun li donacis al la homaro, senrigarde, kun kia penso kaj kredo tiu frapis sur lia gastama pordo. Esperanto ne komenciĝas per vortaro kaj gramatiko, sed per tio, kion diras la samgentano de Zamenhof, la apostolo Paŭlo: „*Ne forgesu gastamon al nekonatoj; ĉar per tio iuj gastigis anĝelojn, ne sciante*” (Heb 13,2).

La argumento, ke tiuj, kiuj alvenas al ni tiel, kiel ili ĵus venas, nome kontraŭleĝe, foje eĉ perforte, evidente ankaŭ ne ĉiuj en vera plago, ne povas esti anĝeloj, nome metafore, ne trafas en la mezon, ja la apostolo la gastamon ne kondiĉigas per la anĝela moralo de la

Iz tega političnega in moralnega dokumenta ni mogoče neposredno izpeljati reŝitve, ki bi jo Zamenhof predlagal za to, kar se v Evropi dogaja v naŝem ĉasu, saj je tu govoril o povojni praviĉni ureditvi Evrope. Vsekakor pa se iz njegovih naĉel da sklepati tudi na to, kako bi jih uporabil v takem primeru, kakor je zdaj pred nami.

Vsekakor bi Zamenhof tudi v primeru mnoĝiĉnega preseljevanja preteĝno muslimanskega prebivalstva v Evropo brez spoŝtovanja drĝavnih meja, organov oblasti in domaĉega prebivalstva najprej uprabil svoje prvo naĉelo, da so pripadniki katere koli etniĉne, jezиковne, verske in drĝavljanske skupine najprej ljudje in tako vredni enakega spoŝtovanja in presojanja zĝolj po svojem vedenju in ravnanju, ne pa po pripadnosti in izvoru. Ne od kod prihajajo, ampak, kako se vedejo in kaj delajo. Zamenhof ne bi imel strahu, da bi ti priŝleki spremenili versko, kulturno in mogoĉe tudi jezиковno podobo Evrope, saj je predobro vedel, da skoraj nobeden od narodov, ki danes ĝivijo v Evropi, ni evropskega, ampak mezopotamskega izvora, da torej tudi danaŝnji Nemci, Francozi, Ŝvedi, a tudi vsi slovanski narodi, kakor vsi drugi, prihajajo iz dvoreĉja Evfrata in Tigrisa, kjer je po poroĉilu o stvarjenju bil narejen prvi ĉloveŝki par. Tudi narodi so iz preĝŝnjega ŝe enotnega ĉloveŝtva izŝli iz Babilona, o ĉemer poroĉa 11. poglavje 1. Mojzesove knjige. In vedel je tudi, da nihĉe, naj bo ŝe tako nasilen, ĉloveku in narodu ne more odzvati tega, kako ĉuti, veruje, misli in kako to pove ali zapiŝe, ĉe ti posamezniki in ves narod niso sami pripravljeno to pozabiti ali odloĝiti zaradi koristi, ki si jih od tega obetajo. Tako tudi Evrope ne morejo islamizirati muslimani, to lahko storijo le Evropejci sami, in v vedno veĉji meri to ĝe delajo. Slovencem danes nihĉe ne brani njihovega jezika, a ga prav v svojih najviŝjnih izobraĝevalnih in znanstvanih ustanovah, ki bi morale biti tudi najbolj usposobljeni varuhi slovenskega jezika in kulture, poĉasi, a vse bolj vidno odlagajo v prid niĝjemu standardu nekakŝne mednarodne angleŝĉine. Zamenhof, ĉe bi ga hotel kdo posluŝati, a ĝe njegovega *Apela diplomatom* nihĉe ni jemaĉ resno, ĉeprav je v svoji daljnovidnosti in globini daleĉ presegal to, kar so diplomati tiŝtega ĉasa imeli v misliĝin srciĝin, bi predlagal, naj te ljudi, kakor koli so ĝe priŝli v naŝe kraje, sprejmemo tako, kakor je sam v svoji hiŝi sprejel vsakega pacienta, ki je priŝel k njemu na zdravljenje, tudi ĉe ni imel denarja, da bi plaĉal njegov zdravniŝki poseg, in ga je na tisoĉih opravil brezplaĉno, in kakor je sprejel vsakega govorca mednarodnega jezika, ki ga je podaril ĉloveŝtvu, ne glede na to, od kod, s kakŝnim miŝljenjem in vero, je ta potrkal na njegova gostoljubna vrata. Esperanto se namreĉ ne zaĉenja v slovarju in slovnici, ampak v tem, kar pravi Zamenhofov rojak apostol Pavel: „*Ne pozabite na gostoljubnost. Ker so bili nekateri gostoljubni, so namreĉ pogostili anĝele, ne da bi se zavedali*” (Heb 13,2).

Argument, da ti, ki prihajajo k nam tako, kakor prihajajo, namreĉ ilegalno, vĉasih tudi nasilno, oĉitno tudi ne vsi v stiski, nikakor ne morejo biti anĝeli, nameĉ prispodobno, ne zadane v ĉrno, saj apostol gostoljubnosti ne pogojuje z anĝelsko moralo gostov, ampak jo samo ŝe dodatno

gastoj, sed ĝin nur aldone prilumas, ja antaŭ Dio la gastamo restas la sama virto senrigarde, ĉu oni la gaston povus kompari kun anĝeloj aŭ pli verŝajne kun demonoj, kiel ankaŭ la bonkoreco estas antaŭ Dio la sama virto, ĉu la ricevanto la helpon vere bezonas aŭ li trompas. Zamenhof ankaŭ koncerne religion pledus por la starpunkto, ke ne estas malbono kaj perdo, se iu pro sia oportuneco aŭ timo alprenas alian kredon, en tiu ĉi kazo la islaman, ja tio signifas, ke li ankaŭ en la antaŭa, ĉu katolika aŭ kristana, al kiuj formale apartenas la plimulto da eŭropanoj, ne estis aŭtentaj kaj do temis nur pri la interŝanĝo enkadre de la sama oportunisma sinteno kaj ne pri la alpreno de nova kredo, ja ĝi nek troviĝis antaŭe nek ĝi troviĝas nun. Se la religia oportunisto sin lasas cirkumcidi, tio la realan religian bildon de Eŭropo tute ne ŝanĝas. Sed kiu demetus sian antaŭan kredon kaj akceptus la islaman el sia profunda konvinko kaj sincero, tiun oni devus estimi, ke li agis laŭ sia konscienco, ja nia kontraŭstaro al tia ŝanĝo nin egaligus kun tiuj, pro kiuj kelkaj timas islamon, ĉar iliaj juĝistoj la forlason de propra kredo punas per mortigo aŭ almenaŭ per fortaj reprezalioj.

Kiel la aŭtenta kristano estus akceptinta la alveninton el la islama medio kun pano kaj akvo en unu mano kaj kun la evangelio en la alia, kio estis ankaŭ la intenco de Trubero, tiel ankaŭ la aŭtenta esperantisto estus akceptinta la kredanton laŭ Mahometo kun pano kaj akvo en unu mano kaj kun la lernolibro de Esperanto en la alia. Tiel li ne montrus al li nur, ke la bona Esperanto estas multe pli bona ol la malbona angla – kaj la nedenskulo povas reale lerni bonan Esperanton, dum la bonan anglan regule li ne povas lerni – sed li ankaŭ montrus, ke li ne havas intencon lin asimili, forpreni de li tion, kio konsistigas lian konscion, kredon kaj kulturon, sed volas kun li interparoli sur la oazo de la lingva egalrajto kaj funkcio, kian Esperanto ĉiukaze donas.

Sed Zamenhof tiujn, kiuj alvenas en la ŝtaton tiamaniere, kiel iu venas en privatan domon sen sin anonci, sen sonorigi, sen frapi, sen sin prezenti poste, kion oni regule nomas enrompo, ne estus konfirmanta, ja li troviĝis flanke de la leĝo kaj ne de la arbitro kaj anarkio. Se do li tian homon estus akceptinta kaj proponinta al li, kion tiu bezonas por sia korpo kaj kion li povus utiligi por egalrajta interkompreniĝo kaj por akcepti la juran kaj moralan koncepton, kian la esperanta ideo enhavas, li ĝuste en la spirito de tiu „interna ideo” ankaŭ malferme estus dirinta, ke honesta kaj bonintenca homo tiamaniere ne enpaŝas, nek en domon nek en ŝtaton. Zamenhof, kiu per sia spirita formo estis liberala judo, kvankam ne liberala en la moderna pervertita signifo de tiu ĉi vorto, ja la latina vorto *liberalis* signifas donema, kion la nuntempa liberalismo ne plu scias, eĉ tre bone sciis, ke la vera bonkoreco kaj la fidelo al la vero kaj al la justeco ne troviĝas en kontraŭdiro, sed ili inter si komplementiĝas kaj sin reciproke kondiĉigas!

Vinko Oŝlak

osvetljuje, saj je pred Bogom gostoljubnost enaka vrlina ne glede na to, ali bi mogli gosta primerjati z angeli ali pa nasprotno z demoni, kakor je tudi dobredelnost pred njim enaka vrlina, ali je prejemnik pomoči res potreben ali pa goljufa. Zamenhof bi tudi glede vere zagovarjal stališče, da ni nobena nesreča in izguba, če kdo iz oportunitizma ali strahu sprejme drugo vero, v tem primeru islam, saj to pomeni, da tudi v prejšnji, bodisi katoliški ali krščanski, katerima formalno pripada večina Evropejcev, niso bili pristni in je torej šlo le za zamenjavo iste oportunistične drže, ne pa za zamenjavo vere, ki je sploh ni bilo prej in je ni zdaj. Če se verski oportunista da obrezati, to resnične verske slike Evrope niti malo ne spremeni. Kdor pa bi odložil svojo prejšnjo vero in sprejel islam iz globokega prepričanja in iskrenosti, tega je treba spoštovati, da je ravnal po svoji vesti, saj nas bi nasprotovanje taki zamenjavi izenačilo s tistimi, zaradi katerih se nekateri islama bojijo, ko muslimanski sodniki zamenjavo vere kaznujejo s smrtjo ali vsaj s hudimi represalijami.

Kakor bi resnični kristjan sprejel priŝleka iz islamskega okolja s kruhom in vodo v eni roki ter z evangelijem v drugi, kar je bil tudi Trubarjev namen, bi tako tudi resnični esperantist sprejel Mohamedovega vernika s kruhom in vodo v eni in z učbenikom esperanta v drugi roki. S tem bi mu ne pokazal le, da je dober esperanto veliko boljši kakor slaba angleščina – in neanglež se realno lahko nauči dobrega esperanta, medtem ko se dobre angleščine po redni poti ne more naučiti – ampak bi mu tako tudi pokazal, da ga ne želi asimilirati, mu odvzeti to, kar sestavlja njegovo zavest, njegovo vero in njegovo kulturo, ampak se želi z njim pogovarjati na oazi jezikovne enakopravnosti in funkcionalnosti, kakršno esperanto vsekakor daje.

Zamenhof pa tistih, ki prihajajo v državo tako, kakor pride kdo v zasebno hišo, ne da bi se najavil, ne da bi pozvonil ali potrkal in ne da bi se vsaj potem predstavil, čemur se pravilno reče vlom, ne bi potrdil, saj je bil na strani zakona in ne samovolje in anarhije. Ko bi torej takega človeka sprejel in mu ponudil, kar potrebuje za telo in kar bi mu pomagalo pri enakopravnem sporazumevanju in pri privzetju pravnega in moralnega čuta, ki ga esperantska zamisel vsebuje, bi mu prav v duhu te „notranje ideje” tudi odkrito povedal, da pošten in dobrohoteč človek tako ne vstopi ne v hišo in ne v državo. Zamenhof, ki je bil po svoji duhovni formaciji jud, četudi liberalen jud, a ne liberalen v današnjem pervertiranem pomenu te besede, saj latinska beseda *liberalis* pomeni radodaren, cesar današnji liberalizem ne ve več, je še kako dobro vedel, da resnična dobrota in zvestoba resnici in pravičnosti niso v nasprotju, ampak se dopolnjujejo in medsebojno pogojujejo!

Vinko Oŝlak

V prejšnji številki našega glasila (junij 2015 - najdete na tej povezavi: <http://esperanto-maribor.si/glasilo-bulteno/>)

smo vam predstavili življenje in delo Alme M. Karlin. Tokrat objavljamo kratko zgodbo te avtorice.

Alma M. Karlin
La anonco

Mia patro kaj mia patrino ambaŭ estis maljunaj. Ili geedziĝis nekutime malfrue kaj esperis la reston de siaj tagoj travivi en agrabla kontemplo. Ili aĉetis domon ĉe la labaka akcizejo, kie en la mezepoko staris la urba pordego kaj kie en la romia erao la eliro de Arx etendiĝis – tiutempe Celeo ankoraŭ estis Claudia Celeja kaj nomita la dua Trojo. Kiam mia patro foje esploris pli precize truon en la kelo, li trovis en la grundo malprofunde enfosita tomoŝtonon de iu romia soldato kaj li masonis ĝin super la kelo. La spirito de tiu romiano devus fantomi ĝis niaj tagoj...

Neniu pensis pri la infanoj, ja mia patrino jam proksimiĝis al siaj kvindek jaroj. Ŝi, por esti plene sendependa, sian instruistan profesion ne forlasis, kiam ŝi edziniĝis al la maljuna kaj malsaneta oficiro. La potagaj ekskurzoj kun ĝoja etoso, kvietaj somerferioj, mallongaj vojaĝoj al tiu aŭ alia grandurbo faris la tlorison de la tuta kompleto de aspiroj kaj planadoj. Kiel du boatoj en la vesperkrepusko apenaŭ rimarkeblaj, forcitaj al la loko de ankriĝo, miaj gepatroj esperis atingi la vesperon de sia ekzisto sur la trankvilaj akvoj, kaj la pro tiu ĉi geedziĝo unue amare ekscititaj etosoj de la proksimaj apartenantoj iom post iom trankviliĝis. Ĉe la malnova labaka pordego simple troviĝis unu tre altaĝiĝinta geedza paro plu, kiun priservis samtiel maljuna kuiristino, transprenita kune kun la domo kaj farmeto, eĉ kun la praaĝa verda papago, kiu »Herr Major! Herr Major!« (Sinjoro majoro) eldiraĉis ĉiam, kiam la eskala pordo malfermiĝis.

Unu belan tagon – mia patro mole glitis en sian sesdekan vivojaron – mia patrino diris, havante admirindan staturon (la tiel nomatan vesptalion) kaj la sintenon de reĝino:

»Bedaŭrinde eraro estas ekskluzivita! Mi kadukas kiel feĉpastro; mia tuta aspekto estas degenerita. Certe mi havas en mia ventro ia ajn absceson.«

»Tio foje estas tiel, dum la klimaktero,« opiniis mia patro kun sia beata necerteco.

Ili elprovis la ĝenan fremdkreskaĵon forigi per vinagraj kompresoj kaj multaj pulvoroj laŭ Seidlitz, sed kiam anstataŭ malapero oni povis observi daŭran kreskon,

mia patrino veturis al la konata porvirina kuracisto d-ro Valenta al Labako, ŝi lasis sin precize esplori kaj finfine ĝeme demandis:

»Kiam do jam devas esti forigita – la polipo?«

»Ne estas bezono!« respondis la altaĝa ginekologo ridetante, »ĝi elvenos post kvar monatoj mem kaj volos manĝi kaj trinki...«

Mi kredas, ke tiu respondo kondukis al sveniĝo. Kun certeco mi tion ne scias, kvankam mi ja certgrade ĉeestis. Ĉiukaze tio estis fulmo el la serena ĉielo, aŭ eventuale nur de la iomete nubigita. La kreskaĵon oni eltranĉas kaj tiel la okazintaĵo estis finita. Kun la infano la afero tamen nur komenciĝis...

Troviĝis multaj, multaj larmoj, kaj eĉ mia patro, kiu malsanis je pulmoj kaj estis proksime de sia tomo, sentis sin strange skuita, tamen li ne partoprenis vane kvar batalojn kaj tiel estis al kutimigita la malamikon rigardi rekte en ties okulojn. Li diris trankvilige:

»Mi ĉiam estis malfeliĉulo, sed dum certa tempo mi tamen ankoraŭ vivos kaj en la aĝo de sep jaroj la knabo povos esti akceptita en la kadeta lernejo.«

Li allistigis la nomojn de pluraj influaj oficiraj kamaradoj, kiuj la infanon estus pretaj subteni kaj li tuj renovigis kun ili kontakton, li ŝancelis, ĉu li pro mia estonta vivo volu por si alpreni la nobelan predikaton, von Waldisheim' kaj kontentigis sin kun tio, kio venos, kiel maljuna soldato kun perdita gambo.

Mia patrino, kontraŭe, ploris amare. En tiu alta aĝo la akuŝo estus danĝera kaj poste: ĉiuj, kiuj ĉagreniĝis pro tiu ĉi malfrua nupto, ne ignorus la eblecon primoki kaj skandaliĝi. Dum tiuj beataj antaŭmilitaj jaroj virino kun tridek jaroj validis kiel ‚passe‘ (pasinta, senperspektiva). Oni do povas imagi, kion faras du aldonaj jardekoj! Tiel mi jam antaŭ mia apero fariĝis miraklo, kaj la mirakloj estas kaj restas malŝatataj. Intertempe estis preparita ĉiele blua bapto kuseno por filo kaj nur la instruistinoj de la urba popollernejo por knabinoj – virinoj havas ofte nur etan emon ironii – donacis al mia patrino rozkoloran bapto kusenon.

En tiu ĉi mondo de lamentado oni neniam scias...

Elgermanigis Vinko Ošlak